КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

ШИНАРИН. 19 ДЕКАБРЬ. 1967 шу. № 150 (4475). Мах 2 кап.

Советски Союза Коммунистически партин Нохч-ГIалгIай обкома Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Советан Министрийн Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДУЬЙНА

ПХЕ ШЕРА ПЛАН— ХАНАЛ ХЬАЛХА!

МИШТАЙ ШУН КЛУБЕ?

ХьатIакхьачал Iи. Чудийрзад кхашкара балхаш. ДукхагIа а хIана юьхьарча къахьегамхой мукъа ю. ХIара сарахьа, белха ди чаккхьеначул тIехьагIа, уж вIашагIкхета, цар тешкам тIаувла моттиг клуб я. Нагахь санна клубо ший болх кхетамца вIаштIехьйоаккхе, цига массала сакъерлаче хул, вах дукхагIа чулест, цо хIаза кхоачашду къахьегамхой культурин хьаштал.

Элистанжи яхача гаьнарча лоамин юрта улл А. Актиев кулгалдеш йола клуб. Цхьабакъта, юртарча къахьегамхой культурин салоIам бокхьонца вIаштIехьйоаккхаш йола моттиг хинна лIаттай из. Дукха еза нах шоай клуб. Укхаза даим сакъерлаче хул. Болх беш я художественни самодеятельноста кружокаш, каст-каста еш лекцеш, дика кинофильмаш гойт, тайп-тайпарча темаех йола сайренаш вIашагIъехк. Клуб дика кийчъяй Iай болх бара.

Цу тайпара шоашта хьалхашка латта дехкараш сийленца кхоачашдеш йола культпросветучреждениш дукха я вай республике. Хийнахьа ремонт а я, Iа тIакхача дукхха хьалха кийчйин еррига культпросветучреждениеш Наурски, Советски районашка, вштта кхы дукхахча моттигашка.

Дика вIаштIехьбаьккхаб болх Грозненски районерча Первомайски станица, Ачхой-Мартана районерча Бeатарой-Юрта, Закан-Юрта клубашка, Шелковски района Каргалински, Дубовски, Сунженски района Ассиновски, Наурски районин культурин цIеношка.

Кхетамца вIашагIъехк цига тематически салоIамех сайренаш, книжкаш дешарий конференцеш, сакъерлаяме викторинаш, каст-каста вIашагIкхет юртбоахама хьалхалаттарашца, къаьстта дика дIалбу атеистически болх.

Цхьадолча боахамий кулгалхоша, культпросветучреждений лоархIам дика кхета а беш, вIоагIа новкъостал ду клубашта ремонт яра. ХIаьга шоай чотах керда клубаш хьал а ю. Цу хьакъехьа хьокхам эца метаргба Шелковской района колхозийи совхозийи кулгалхошкара. Укх тIехьарча хана цига хьальяьй дукхха керда клубаш Каргалинския яхача станица бокхьонца йола культурин Дворец хьалъю «Красный пахарь» яхача колхоз.

Цхьабакъда, республика дукхахча моттигашка хIана а лезара латт культпросветучреждений болх. ВIалла да метаргдоаца гIулакх за Iана кийчъянна клубаш хилар. Цу хьакъехьа дукха кхоачамбоацараш да Назрен, Шела, Урус-Мартана, Нажай-Юрта районашка.

Цхьан хана нажай-юртахоша кхайкарал яьлар. Iана хьалашка дика болх беррдолаш еррига культпросветучреждениеш кийчъерга вай, аьнна. Цхьабакъда, шоай лIадолаза дика гIулакх лишалийтал. Укх шера хIана а тIехь цхьайолча юрташкара клубаш Iана кийчъянза а лета.

Республика цхьайолча культура учреждениешка болх беш бола нах шоай гIулакх дезаш а цунах дог лазаш а бац. Художественни самодеятельносте дакъа лоацаш кIезига ба нохчийи гIалгIайи мехкарий.

Партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш, юрта Советаш дехкарийла я культпросветучреждений болх шенхаштта тоабе. Эггара хьалха хIана терках тIабахийта бола Iана хьалашка лерттIа болх бе йиш хургйолаш хIара клуб кийчъяр. Боахамий кулгалхоша махулла дукхагIа новкъостал де деза клубаш тоалра, керданаш хьалъяра.

ХIана республика къахьегамхой чуйнна къахьегаш ба юбилейни шу тодамашца чаккхдаккхара. Цар шерра социалистически ахь йоаржаяьй пятилетка план ханал хьалха кхоачашъяра. Цунца дувзаденна доккхий дехкараш хьалхашка латт культпросветучреждениешта. Цар хIанз къаьстта терко е еза цу дешай.

КIира вар дикнахьа болх бечо хьалашка доалар теркал а деш, кхетамца вIаштIехьбаьккха беза шоай болх еррига культпросветучреждениеша. Шенхаштта тоабе беза культпросветучреждениешка шоай гIулакх дезаш а дезаш а бола кадраш хьоржаара болх. Культура Министерство, районий культура отделаш дехкарийла я цу гIулакха дикна терко е.

Iана замалахь дика тоаранаш е юрташка культура болх тоабе. На бехктокхаме дехкар кхоачашдеча юкъеова беза юртбоахама специалисташ, юрташкара хьехархой, еррига интеллигенции. Культура учреждениешка хьалхалатташ хила беза комсомольцаш.

ХIара клубе болх беш хилийта еза художественни самодеятельноста коллективаш. Махулла дукхагIе цига юкъеоза беза нохчийи гIалгIайи мехкарий.

Кхетачйа вIаштIехьъаха еза тематически салоIамех сайренаш, дешарий конференцеш, диспутам. Къаьстта теркам тIабакийта беза юбилейни памятин байракаш яьхарий опыт дIайоаржаяра. Кхетамца лелабе беза атеистически болх.

Культпросветучреждениеш дехкарийла я керда тоалнеш шерра яхара юкъеяххаьа.

ЛоархIаме гIулакх да художественни самодеятельноста коллективий репертуар хIанзарча дехкарашка хьежжа вIаштIехьъаккхар.

Культпросветучреждений болх тодбара даим йоакхо е дехкарийла я парти райкомаш. Чоагlа кийдаче хургда культура учреждений балха хьакъехьара дешаш каст-каста райкома бюро дуьйца уттадола.

Шеко яц республика культпросветучреждениеша шоашта хIана хьалхашка латта дехкараш сийленца кхоачашдергхилар.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙН СОВЕТЕРЧА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН КХЕРАМЗЛЕН КОМИТЕТА БОЛХЛОШТА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Даккхе хIама доешаш дика гIулакх дарахи паччахьалкхен кхерамзлен органий 50 шу дизарца дувзаденнеи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лаккхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советерча паччахьалкхен кхерамзлен Комитета болхлошта:

Абасимовский Григорий Васильевича,
Белов Борис Николаевича;
Борознов Леонид Григорьевича;
Буракова Елена Андреевнайна;
Гандалоев Илеза Бамателгирана;
Григорян Джонь Вараздатовича;
Камынин Николай Яковлевича;
Сергеев Николай Ивановича;
Смирнов Николая Ивановича.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель **И. АЛМАЗОВ.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь **Г. СКЛОКИН.**

Гор. Грозный, 1967 шера 15 декабрь.

Н. А. СЫЩИКОВНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Партийни советски организацешка даккха хIама деацаш дукхахча шерашка дика болх барах а вьшa дикахьа ден 50 шу дизарца дувзаденна а Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лаккхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Сыщиков Николай Алексеевича — КПСС Нохч-ГIалгIай обкомерча партийни комиссе председателa.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатела заместитель **М. МАМАЕВ.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь **Г. СКЛОКИН.**

гор. Грозный, 1967 шера 15 декабрь.

ЛЕНИНГРАД. Советски Iаьдала 50 шу дизара кийчо еш денношка производства технологи органаккха тоарара тIеерзаь предложенеш кIезига еннаш «Гсметра» яхача завода рационализатораша. Цар лицевой счеташ тIа дIаяздаь кхоаь 114 эзар сом.

Цунах 15 эзар сом гаргга — хьалхалаттача рационализатора инженера Ванаг Валере счете тIа. Цо дукха хIама леял аналитически таразий патхалаш кийчъяра технологи тоаяра.

Къонача коммуниста В. Ванага лош денная ший керлача балхаша кхы а 10 эзар сом кхоле, аьнна.

СУРТА ТIА: инженер - рационализатор Ванаг Валерий.

М. Блохина сурт.
ТАСС фотохроника.

ЮРТА БОАХАМА КЪАХЬЕГАМХОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

ПРОДУКЦИ ДУКХАГIА— ДIАДОДАР КIЕЗИГАГIА

ЧаккхIьачнаб Сийлахь-боккхача Октября 50 шу дизара сийрда цIей. Дог дика хилча вакъабахар дуьне советски нах. Иштта дог дика хул сага, Iай болх а бах ше дахьаш ба бIаре текачеи шии къахьегамах хьакиначун рааьа тика мах белеш хана.

Октября юбилей хьатIакхоачаш Нажай-Юрта район тIехкхоачашйир паччахьалкхенга ялат, шекара свекла, дулх, шура йоккара шера планаш. ТIехкхоачашъеьа фунш, тха доккара план.

Дика толамаш дакхад А. Шерипова, Орджоникидзе, Ленина цIерагIча, кьйча боахамий къахьегамхоша. Къахьегама тодамашца деташ гIоздахьтал производства новаторашa. Магомадов Муъьади керте латтача хьажкIаш лелаеча звенос хIара гектара тIара 35 центнер хьажкIаш яьхай. Гагарина цIерагIча колхоза скотника Алдасханов Дутус денцен бийсачнен юкъера лахрхIача хIара бежана 700 грамм дулх гIаеттаилийтай планах йоагIар 400 грамм мара йоацача.

Акчан доходаш алсамьякар дукха района боахамаша дукхагIча лаьттащка дIадийнад тхьамкан новрий боран. Хьалхалаттача дукккачар лакха хьувкъам кхебаьб Гагарина цIерагIча колхозерча тхьамка лелаеча Абдулхазакова Хадижата хIара гектара тIара 22 центнер тхьамка екьа лоацаш гулъеьнй планах 10 центнер мара гулъе ца езача, хIаьта «Заветы Ильича» яхача колхозерча тхьамка лелаеча Насурханова Аламата хIара гектара тIара 25 центнер тхьамка екьа лорда гулъеьй планах гулъе езаш кийнача 11 центнера меттел.

Юртбоахама производство дIахо дегIаккхулара долаш долча районна кхоачамехи горонехи беззагIа дакза шара йоакхе а ю, тха района къахьегамхоша, мехкабоалхахалтча коллектив а, КПСС XXIII-ча съезда цIерагIча Грозненски крекинг-завода коллектива, Сунженски района хьосахойи совхозни болхлойи хьохамагIа деррига боахамашка отта а аь шерра йийцай лаьттанцарен хьайбашкарен йоала продукташ яхарех паччахьалкхенга йохкарен пхе шера планаш ханал хьалха кхоачашъергйола мероприятеш.

Нажай-Юрта колхозий производства къахьегамхоша шоашта хьалхашка дехкар оттадаьд 1968 шера 8000 тонн ялат дакха. Дахкен амбарашка, планах лаьрхIача 150 тонна меттел, 405 тонн ялат дутаьсса. ХIара гектара тIара 16 центнерал кIезигагIа доацаш ялат гулде. Тхьамка дIадув кхаш планах 395 гектар мара хила ца дезача 500 гектарага дIакхоачаде, деррига доаккхаргдола а паччахьалкхенга доккаргдола а тхьамка 500 тоннага дIакхоачадеч Iалаште, хIара гектара тIара 300 сантиметрал кIезигагIа боацаш йоарий борц баккха 40 гектара тIа сомий керда бошамаш дIайдиIаргьа оаха.

Паркин боахам 1968 шера 10-гIа февраль хьатIакхачалехьа кийобергба. ТIехкхоачашъергья лаьтта доаца генараш, баьццараш, коарталаш, лаьттацара йоалача продуктий ахь тайпаш

НОЖАЙ-ЮРТА РАЙОН

кIелдарен паччахьалкхенга доккарен планаш. БIьсташ юхье ювча культурай фу 1968 шера 1-гIа январь хьатIаккхачалехьа кийчдаь а тракторaштен культураш дIаювча машинаштен 1968 шера 1-гIа март хьатIакхачалехьа ремонт яь а йоахаргья.

Кхы кIезигагIча безктохкаме доаца декхараш хьалхашка оттаду шоашта хьайбаш лелaдoраша. 1968 шера цар кховсам доаттабергба еррига йоаккхаш йола шура 400 тоннага, дулх 430 тоннага дIакхоачадар дуьха. Декхар тIайийнад планал совгIа паччахьалкхенга 30 тонн дулхеи 30 тонн шурини йоалка. ХIара 100 Iаттан шинарочнаш тIехьа 85 Iасиаг хьалхеде а хIара 100 жийна тIехье 90 Iахкар хьалххеба а. Доахана хIара денцен бийсанцен юкъера лаьрхIача тIаххеташ дола дулх 500—600 граммага дIакхоачаде.

Пхе шера дакхаа лаьрхIад 41 эзар тонн ялат, 1,2 эзар тонн генараш, 4,9 эзар тонн шекара свекла, 2,6 эзар тонн тхьамка. А. Шерипова, Орджоникидзе, Гагарина цIерагIйола колхозаш санна долла боахамашка ялат даккхара пхе шера заданеш 4 шера кхоачашъергья.

Пхе шера паччахьалкхенга 750 тонн ялата культураш йоккара оттаьь ялая района боахамаша 1967 шерре а кхоачашьяьй. Пятилетка чаккхьялалехьа планал совгIа йохкаргья 2627 тонн.

Дулх даккхара пхе шера план 144 тонн тIехкхоачаш а я. 2224 тонн доаккхаргда дулх, шура 304 тонн дукхагIа а яьккха 3040 тонн хургья.

Пхе шера планал совгIа паччахьалкхенга дIа а лургья, йоккарт а я 332 тонн дулх, 254 тонн шура. Дулхи шурен йоккара пхе шера план 1970 шера 1-гIа ноябрь хьатIакхачалехьа кхоачашъергья колхозаша.

ТIаьнаш дола декхараш кхоачашдара даха дог дац, нагахь санна лаьтта лелaдарен хьайбаш лелaдарен культура дIахо яь ца йоа. 1968 шера чуэцаргйола гурахьа юв ялатий культураш 2874 гектара тIа дIайийнаь керттерча дакъе дикагIа йолча ханашка лаьтта хьаьяеш йола культураш кIал дIайийна кхиначa лаьтташка. БIаьстал юхье юв еррига культураш керттерча дакъе дIаювргья зябь аьхача лаьтташка. ДIаювча стандарта 1-чеи 2-чеи классех дола фу тоесаш дIаювргья уж культураш. Укх шера 20 декабрал тIехьа ца доалийташ кийчдаь доаккхаргда фу.

1968 шера оаха вIаштIехьдоаккхаргда ах пара хьисапе кийчдаь лаьтта, кIоарта аьха жаьжьа чаьь, юкъаш хоарнаар, предплужникаш доахкача нохаращцея лаьтта оахача комбинировании агрегатащцея лаьтта эзар юкъедоаладелга.

Еррига а тоаярии а хьайбай продукташ дукхагIа йоахилта вIаштIехьдоаккхаргда хьайбаш дебаларен цар продуктивность лаккъярен фотах. Пятилетка чаккхйоалаш хIара кхоабача Iаттагара юкъера лаьрхIача йоаккха шура 1100 килограммага дIакхоачаергья оаха.

Доакъараш—хьайбай продуктивность лаккъяра дакъе керттера фактор. БIарччача шера доаханна база кхоачамхилал доакъараш Iаланидара доакъарий вIоагIа баьа вIашагIйолларгья оаха хIара колхозе.

Доахана фу тоадара шинараш хьахоржаргда, кхеле чуоттадергда уж. ХIара колхоза МТФ племенной группаш вIашагIйохкаргья. 1968 шера цу ферма цин сеннах боах бе йолайолийтаргья, фермашта механизаци ергья А. Шерипова, Калинина цIерагIча, «Заветы Ильича» яхача колхозашка. Валовии товарии продукции дукхагIа яккхача цхоана вIаштIехьдоаккхаргда оаха из ях, кхарга дIабода мах 2 процент лохбелга, къахьегама овсарле пхе шера 40—45 процент лакхъергья. 1970 шерале рентабельни ергья оаха еррига колхозаш.

1968 шерагара 1970 шерага кхачалца йолча хана колхозаша хьалъергья 1320 моттиг йола 11 клуб, 2000 квадратни метр чуIе моттиг йола цIенош, баха нах хила Iалашбара гIулакх тоадергда. дукха кхыдола гIулакхаш чаккхдоахаргда колхозхой культурно-бытовой хьалаш тодара.

Ножай-Юрта района юрта боахама къахьегамхоша сийленца кхоачашдергда тIайийа декхараш, шоашкара доаггIаш дола дакъа лоацаргда дерригача халкъа юкъарча коммунизм хьальяра гIулакха юкъе.

Социалистически декхараш дийца а дийца тIайийцад района колхозий къахьегамхой юкъарча собранешка.

ГIадъюгаргья оаха Даьхе!

Сийлахь-боккхача Октября 50-гIа шу дизара баха ма боагIа накъабахара кховсам а доаттабеш, колхозхоша, совхозий болхлоша 1967 шера Iалашдир юртбоахама продукци яккхара а паччахьалкхенга йоккара а планаш тIехкхоачашъелга. Паччахьалкхенга елай ялатий 13342 тонн план 10000 тонн йолаш, шекара свекла 10271 тонн план 4000 тонн йолаш. Ханал хьалха кхоачашъяь шура, фуаш, тха кийчдара планаш.

Юбилейни шера дика хIамаш карагIдьнад паччахьалкхенга ялатий культураш йоккара план 141 процент, шекара свекла — 300 процент, дулх 121 процент, шура — 101 процент, тха 116 процент кхоачашъяьча «Кавказ» яхача колхоза. Советски Iаьдала 50-гIа шу дизара еха майсагIа накъайчара йолча яхьа ягтех колхоза кхоачайеб КПСС горкомен горисполкомен хаьара карахела III-а байракх, республика юрта боахама министерствай юрта боахама а заготовкай а болхлой профсоюза обкома шиь юбилейни вымпел.

Юбилейни шера лакха хьокхамаш даьхад производства хьалхалаттарашеи новаторашеи: «Кавказ» яхача колхозерча Бахмадов Мазе чабански бригада хIара 100 жийна тIехьара 142 Iахкар кховстабаьб. хIара устагIанна тIера дахота лоархIа 8,2 килограмм тха ламхад. Доврка Бетерблева Iайне шера план 1872 килограмм йолаш 11 бетта 2500 килограмм шура ьаккхай хIара кхоабача Iаттагара. Глушанкова Тамара Николаевнас шера план 1820 килограмм йолаш 2309 килограмм яьккхай, Флудкова Варвара Ивановнас шера план 1820 килограмм йолаш 2267 килограмм яьккхай. «Ингушский» совхоза доярка Кортоева Ане шера план 1550 килограмм йолаш 1800 килограмм шура яьккхай хIара кхоабача Iаттагара. Кортоева Налифас шера план 1550 килограмм йолаш 1795 килограмм яьккхай.

«Ачалукский» совхоза боккхагIча гуртоцаршаша Баймурзаев Муссиен Тарцоеи Хьаьде Хьуссеен хIара денцен бийсанцен 620 грамм дулх тIакхетийтад кьонаргa доахах хIарaнеца.

«Кавказ» яхача колхоза механизированни звенон звеньевойс Бахтинов Владимир Демьяновичa 100 гектарах хIаранe тIара фуальяхача екьача хьажкIай 58 центнер яьккхай. Харин Алексадр Васильевича 100 гектарах хIарaнe тIара фуальяхача екьача хьажкIай 52 центнер яьккхай. Комбайнера Головешов Михаил Васильевича СК-4 яхача комбайнаш 486 гектар чуийцай, аьрзи 10180 центнер ялат дакккад. Механизировании звенон звеньевойс Есеев Алексей Ивановича хIара гектара тIара шекара свекла 445 центнери доакъара свекла 800 центнери яьккхай.

Сунженски района юрта боахама къахьегамхошкара хьокхам а эцаш, колхозхоша, совхозий болхлоша, шоай тоаренаши резерваши тIа а лаьрхIа, еррига бригадашка, фермашка къоаста а дай шерра дийнад лаьттанцарен хьайбай продукташ яхара а паччахьалкхенга йоккара а пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяра де деза гIулакхаш. Цар тIайийнад

МАЛГIАБИКА РАЙОН

1968 шера деррига доаккха ялат 37000 тоннага дIакхоачаделга, паччахьалкхенга планал совгIа ялатий 3000 тонн йохкилга, хIара гектара тIара 19,7 центнер хьувкъам чуэцилга, хIаьта хий дехкача лаьтташкара — 35 центнер. Паччахьалкхенга баьццараши даьтта доаккха культураши йохкара план 110 процент кхоачашъелга.

Хьайбаш лелaдераша тIайийнад 1968 шера: еррига а йоаьхаш йола шура 3260 тоннага дIакхоачаелга, дулх 834 тоннага кхоачаделга, планал совгIа паччахьалкхенга шурий 30 тонни дулха 95 тонни йохкилга. ХIара даккхача хьайба сих 96 Iасиаг, 100 Iахкар, 1600 хурск кхеелга Iалашдергда оаха.

Ялат 5 шера чухьа план 153496 тонн йолаш 176164 тонн, гедуьргаш планах 17500 тонн йолаш 18500 тонн, баьццараш планах 4550 тонн йолаш 5875 тонн йоаккхилга белгалдаьд. ПятилеткагIа планал совгIа ялатий 22868 тонн, дулха 239 тонн, шурий 428 тонн йоаккхилга белгалдаьд. Паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара пхе шера план кхоачашъергья 1970 шера 7 ноябрь тIакхоачаш.

Долла а хIама дергда оаха деррига а хьайбаш биззача меттергa доакъарашица дикача помещенешица Iалашдара. Пятилетка чаккхьялалехьа хьалъергья Iаьсий ду отделенеш а тIехьа 400 моттиг йола 2 коровники 400 моттиг йола телятники, уж йиза механизаци я а хургйолаш.

Йоаккхаш йола шура пятилетка чаккхйоалаш кхоабача цхьан Iаттагара 2100 килограмм йоахача дIакхоачаргья оаха, хьайбай продукцига дIадодар планаш 4 процент лохдергда оаха. Пхе шера чухьа 50 эзар тонн йоккха езаш белгалъяь ялатий культураш йоккара паччахьалкхен план ханал хьалха кхоачашъергья, пятилетка чаккхьялалехьа планал совгIа йоккаргья ялатий 6750 тонн, дулха 239 тонн, шурий 428 тонн.

«Кавказ» яхача колхоза паччахьалкхенга ялат доккара пхе шера план диь шера кхоачашъергья, планал совгIа ялатий 4350 тонн йохкаргья.

ТIайийца социалистически декхараш кхоачашдулургдац лаьтта лелaдарен хьайбаш лелaдарен культура дIахо дакх ца йича. 1968 шера хьувкъам бакхара гурахьа юв культураш оттаьча ханашка, царей хьалча йийна хиина культураш тIакхагIьяраш хикнача 14317 гектара тIа дIайийнад. ДIадийнача гурахьа дувча кIинна 100 тонн суперфосфат техай. Еррига бIаьстий юв культураш гурахьа аьха аллийтача лаьтта дIаювргья, дIадера стандарта 1—2 классагIа дола фу а дуаш. БIаьстий ювча культурай фу кийчдаь доаккхаргда оаха 1 январал тIехьа ца доалийташ.

Удобренеш шерра юкъеккхахьарца цхьан хана шердергда оаха шоаш къаьстта а фийг болча баьцовгIаща вIашагIъяь а илатабобовой культураш дIаювлга.

1968 шера Iалашдергья оаха лаьтта ахара тайпара кийчдар, шаьр а дин Iан тIехьа аллийта гурахьа лаьтта ахар, зьекхача ялатий оялай боахамаш дохадар, предплужникаш йолча нохарашцеи оахамаш доча комбинированни агрегаташцеи оахамаш дар шерра юкъеккхухьилга.

Еррига дIайийна пропашной а цхьоагIа юв а культураш зевешка лелае дIалу оаха. Къахьегама овсарле пхе шера чухьа 40 процентал кIезигагIа йоацаш лакхъергья оаха. Тракторашта, лаьтташ кийчдеча а культураш дIаювча а машинашта ремонт елта 1968 шера 1 март тIакхоачаш йистедоаккхаргда оаха.

МалгIабика района юрта боахама къахьегамхой юрта боахама производство дегIаккхуларца кердa хIамаш карагIдуларца Даьхе гIадийгаза ца Iе, пхе шера план ханал хьалха кхоачашъянза, деррига халкъа гIулакхах — вай мехка коммунизм хьальяра лаьи мароаггIа дакъа лаьацаза ца Iе лаьрхIа ба.

Социалистически декхараш тIайийцад колхозхой, совхозий болхлой гIулакхергда хьакен юкъарча собранешка а района юрта боахама хьалхалаттарий совешане а.

РУМЫНЕ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА ПАРТИЙНО-ПРАВИТЕЛЬСТВЕННИ ДЕЛЕГАЦИ СССР-е ХИЛАРАХ

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитетаи СССР правительстваи йийха ена официальни доттагIала визитаца 1967 шера 14-ча декабре дена 15-ча декабре кхачалца — Москве хилар Румынски коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретарь, СРР Паччахьалкхен Совета Председатель ков. Николае Чаушеску керте латта Румыне Социалистически Республика партийно - правительствении делегаци.

Дагардар дуьчахьа дувцаш, доттагIала хьалашка чаккхьенна переговораш хилар Советски Союза Коммунистически партен правительстваи кулгалхоша а Румыне Социалистически Республика партийно - правительствении делегацеи а юкъе. Шерра дIа-юха дагабаьлар советско - румынски гIулакхаш дIахо дегIаккхулара дешаех, хIанзарча дунен халкъашта юкъерча хьала а дунен коммунистически болхлойн болама а актуальни проблемаех цоашта хетачоа.

СРР партийно - правительственни делегаци Москве хиларах лаьна отталъча коммюнике тIа боаь. ОагIонаша шоайла дIа-юха йийцар шоай мехкаша социализми коммунизми хьальяра лелаеж, СССР-ен СРР-ен халкъа боадеч, Iилма, культура дегIаккхулара, къахьегамхой материальни хьалтоаро лакхъяра дакъе чакхдоахачча лоархIамерча мероприятех йола информаци.

Делегацеша дийшар цхьана лелаеду экономически гIулакхаш, производственни Iилма-технически кооперировании дегIаккхулара а шеръяра а дешаш, уж дагаяьлар хьалхагIа яь хиина согласнинеш кхоачашъяра леламех шоашта хетачоа.

Арахьарча политика дешаш дувцача хана, белгалдоаккхаш дIахо коммюнике тIа, шиина а делегаце бакъьяр, хIанзара дунен халкъашта юкъера хьал империалистически реакценен агрессивни духьалъянна машар лоаттабара чIоагIбаран тIехьалатта. халкъий цхьогIатонен уж кхычарех тийна ца хилийтарах тIехьалатта, кхиаш дIахо дукхагIа хулаш хилара хIанзара дунен халкъашта юкъера хьал белгалтоалаш хилар. ОагIонаша белгалдаьккхар, хIанзарча дунен халкъашта юкъерча хьалашка социализми коммунизми хьальяра а дунен тIа социализма позицеш чIоагIъяра а декхараш холаме кхоачашдергдоча хьалхача хьалех ва| дунен беоцна тIехь кхерам дIабаьккхар духьа. Вьетнамера США агресси дIахо лоттаеш хилара эггара хьалха тешал а деш, герал ияах духьал цийна эцарах кхоачамбеш йолача империализмо лелаеча агрессивни гIулакхаша духьала лоаттабу кьовсам хилар.

Советски Союзи Румыне Социалистически Республикеи эггара чIоагIагIча тайпара бекхе ю Вьетнамера США гIаьрахой агресси, дIаккхайкаш, нийсхон турпалера кьовсам лоаттабеча вьетнамски халкъа шоаш дIахо а массе оагIорахьара новкъостал дергхилар.

ОагIонаша чIоаггIа уйла тIаьхийтар машари европейски кхерамзлени чIоагIбара дешашта, белгалдаьккхар, Варшавски договоры юкъе дакъа лоацача мехкий Политически консультативни комитета Варшавски Бухарестски совещанешка оттаьбь европейски кхерамзле Iалашъяра дешашкахь нийса хилар Европе событеш дегIаахаро дизза бакъялга.

Шиина а оагIоно белгалдаьккхар Варшавски договора организаци— империалистически агрессе вакъа тIара тешаме духьале. Европе машар Iалашбеча хоадамболлаш бола вика дIахо чIоагIбелга лоархIаме гIулакх хилар.

Советски Союза Коммунистически партен Румынски Коммунистически партен кулгалхой дагабаьлар КПСС-ан РКП-ен юкъера бувзамаши цхьана леладу гIулакхаши дIахо дегIаккхулара дешаех а дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама актуальни проблемаех а цоашта хетачоа.

КПСС-ен РКП-ен шоай хьалхарча дакъера декхар лоархI социалистически содружества мехкаш, дунен коммунистически болхлойн болам сийлахь - боккхача марксистско - ленински хьехама, пролетарски интернационализма принципий. вежарашха йолча партеша цхьана оттадьча документий дарда тIа кхетабенеи цхьоагIа йолаш дулга чIоагIдара массе оагIорахьара новкъостал дергах.

* * *

15-ча декабре Румыне Социалистически Республика партийно-правительствении делегаци ший мехка дIацIенхай.

(ТАСС).

РАЙОННИ ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦЕШКАРА

БИЗЗА ПАЙДА ЭЦА

Керттерча дакъе ма лестам болш чахкхъалар ухх деношка Сунженски района XXVIII партийни конференци. Партийни организаце балха итогаш, болхамий экономика ахь а чІоагІагІа айара хаькъаш, пайда ацапа йола торонаш гучадахар дар докладчика В. В. Варлашкин доклад юнцаш къамалаш дерашех керттера теркам тІабахийта дуй.

Района партийни организаце беррига болх, — аьлар В. В. Варлашкина, — КПСС XXIII съезда решенеш вахаре чакхъахара, пхе шера план кхоачашъяра, Сийлахь-боккхача Октября 50 шу дизара йоагІача бесса кийчо яра тІаберзабаь хинаб. Белгалдаккха деза уж деккарш района къахьегамхой сийлеица кхоачалдеш хьабоагІаш хилар. Цхьайтта бетта план 104 процент кхоачашъяь промышлении предприятеша. ДІадахача шера цу хана дилляча 14 процент дукхагІа арахийцад продукци. Социалистически яхье толамаш долх мехкадьттахошен мехкадьттакиммикацен. Сийлахь-боккхача Октября 50 шу дуза деношхьагІахкачаре планал совгІа 12 эзар тонн мехкадьтта 10 эзар кубометр газ хьаккар промыселенкаша, хІаьта бурувдеттарапа планал совгІа 2882 метр бурун техар. Из боккха толам ба.

Боккха болх чакхбаьккхаб «Сунжанефть» НПУ партийни организаце ухх шера мехкадьттахой планированин экономически стимулированеи керлача система тІа баха кийчбеш. Реформа чулоацаме цуй доаркІами кІоарга дІабовзийташ мехкадьттахоша юкъе кхетама болх чакхбаьккхаб партийни бюрос, контора керлача система тІа яла кийчъялара дешаш дийцад.

Керлача системах болх бе болабаларах боккха пайда баьнаб мехкадьттахошта. 10 процент даккъенна къахьегама онсарле, 4,1 процент алапи тІаккхийттад, 16,5 процент хинна производства рентабельность лийохар 14,49 процент мара ца хинача.

Шерра аьь йоаржаьй «Сунжанефть» НПУ партийни организаце мехкадьттахошта юкъе. КПСС XXIII-ча съезда цІерагІча Грознерча крекинг-завода боххлой инициатива хьал в доапаш пхе шера план хапал хьалха 1970 шера 7 ноябре кхоачалде. планал совгІа 3144 эзар сом маьха продукци яла. 5,1 миллион сома экономически эффект йола рационализации изобретенеш балхамъеккхьа 500 тонн металл кходе ялийтта мехкадьттахоша. Цхьабакъда, производства гІулакхаш дика йоле а наха юкъера кхетама болх тоесс битаб контора партбюрос. Цундухьа къахьегама дисциплина телхаеш нотнигаш нийсу, промыслашкем, буровойшкем, производствен касткаста зварош хул, массаналь а дерттІа вІаштІехьдаьккхадац боххлой культурно-бытовой хьадаш.

Дикача къахьегама толамашца йистедаьккхад пятилетка хьалхара шу района кьонача предприяте «Габозинзивовый» завода коллективо. 107 процент кхоачашъяй валовой продукци арахецара план, юбилейни декхараш 28 ди хапал хьалха кхоачашдьы. Уж толамаш кхы а дикагІа хила мегар района партийни организаце завода боххлой хьашташ кхоачашдара боккхоиа йоакха ен хилча. Йоккха повкъарле ю завода болх кхайнаш каст-каста кувцаларо. Болхмий заводера дІаахар бахьа чуйг цІенош ца хилар да. ХІьата СМУ-9 завода боллаопта лахьрІз хьолде доладь цІенош хьалдь моцадарда ховш сар хъл.

Района дикагІйолча предприятеш а Ассиновски консервни завод. Боккха болх чакхбоаккх укааза партийни организаце НОТ балха юкъелуккъаш, болх бейн а экономически анализа бюро, коммунистически къахьегама тІедьора аьь йоаржаьй. Цхьабакъда беррига теркам производствени гІулакхашта тІабахийтта завода партийни комсомольски организацеша, политически кхетаче болх эсала латт.

Паччахьалхен планаш кхоачаш ца ен предприятеш а я районе. Уж ма хила мегар нагахьа санна райкомн партийни организацешен организационно-партийни массово-политически балха дертгІа кулгалнь хиннадалаг. ШоллагІа шу за Лесопромхозо план кхоачаш ца ю. тІехьаьнташ хьайоагІа наьна бытовни культурни хьашташ кхоачашу Гемстройучасток, межколхозни гІишлошъя управлени, кирпичк ю завод. Цхьабакъда, доклада тІа а прениа къамаьл даьраша а боккхоца къоестадаьзар предприятеш тІехьайнгара баханаш.

Района партийни, советски, профсоюзни организацешта хьалхашка латта декхараш — белгальаькхар докладчика, уж за промышлении предприятей къахьегачхой пхе шера план кхоачашъяра сарнагІбахар, В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийлеица кийчо яр, производство шерра механизацехи автоматизацехи пайда а эцаш балха эсалне, продукие дикал лакъьар.

Боккха теркам тІабахийта дийнар конференце юртбоахама партийни кулгалдара дешаш. юртбоахаме карагІйьннарапш, цигара кхоачамбоалаш, белгальаьар пайда эцаш йола торонаш.

Белгалдаккха доагІа, района юрта боахама къахьегамхоша хьинаре къахьегаш хилар. Лакха ялата хьункъам кхебе, хьайбаш леладе, лаьттах, хьаІенех гоза пайда ийбе Іехабеанаб уж. Юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара 25 центнер гураьъ дийна кІа чуийцад районе. Из бахьан долаш 30 эзар тонн ялат декхар пачхьалкхенга района боахамаша. Планал совгІа 10 эзар тонн совгІа хул ю. Иштта сийлеица кхоачашдир цар юбилеи сийна тІанийца хиина декхараш. Юбилейни декхараш кхоачашдеча къаьстта белгальаьар «Победа», КПСС XIX съездан Ленинен цІерагІча, «Восход» яхача иштта кхыча колхозий коллективаш.

Юбилейни шера декхараш сийленца кхоачашдир хьайбаш леладераша а. Пачхьалкхенга хьайбай продукташ йохкара шера план Сийлахь-боккхача Октября 50 шу дузача деношка кхоачашйир. Из тодам атта баьккхабац. Партийни организацеи коммунистащей нахадаш къахьегамхошта юкъе политически организаторски болх чакхбаккхарах карагІдьаьар ю.

Юбилейни яхье дика хьоккамш дазарех XIX партсъезда цІерагІча колхоза коллектива КПСС ЦК СССР Министрий Советен Лакхехьарча Совета Президиумен ВЦСПС массе хана лелаергІолаш памятни байракх еннай, хІаьта «Победа» яхача колхоза коллектива РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумен Министрий Советен даим лелаергІола байракх енпай. Иштта совгІит деннад «Ассиновский» совхоза коллектива а. Пхе шера план 1970 шера 7-ча ноябре кхоачашъе дьына декхараш тІаийцад района юртбоахама къахьегамхоша. ХІаьта «Победа» цІерагІча колхоза коллективо 1969 шера 7 ноябре кхоачашде лерхІ уж декхараш.

Белгалдаккха доагІа, дахха толамаш дика дале а юртбоахамашка хІана а хий декхача лаьттах бизза пайда эцаш ца хилар. Къаьстта дукха кхоачамбоацараш да хьайбаш леладеча.

КПСС XXIII съезда решенеш кхоачашъяра, В. И. Ленин ваь 100 шу дизара йоагІача бесса кийчо яь накъадахара мероприятеш белгальаьхар районни конференце тІаийцача соцам тІа.

Конференце балха дакъа лоацаш хилар КПСС Нохч-ГІалгІай обкома секретара М. А. Дорохов.

КПСС райкома организационни Пленум хилар. Хьалхарча секретарелла В. В. Варлашкин, секретарелла В. О. Гайсанови, М. М. Чеснокован хержар.

С. ШАДИЕВ.

«Ростовуголь» яхача треста Абкунова цІерагІча шахта горнякаша — КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС памятни байракх лелаераша — Донбассе эггара хьалхарчарца деррига техники-экономически хьокхамашта шера план кхоачашъяьй. Горнякий сосна тІа я пятилетка кхоалагІча шера чотах баьккхача коксующи кІора 140 эзар совгІа тонн.

Сурта тІа: Сийлахь-боккхача Октября 50 шу дизара цІерагІча № 9 йолча коммунистически къахьегама участка хьалхалатта горнякаш. Хьалхашкхьарча планe (аьрдехьара аьттехьа) горновой мастер Жихарев Андрей, кІор боахача комбайна машинист Ласыгин Анатолий, звеньевой Осипенко Иван. Шу хьалоладелла деш планал совгІа 27.500 тонн кІор баьккхаб участка коллективо.

С. Гендельманен В. Соболевен сурт, ТАСС фотохроника.

ПРОМЫШЛЕННОСТО — ЮРТА БОАХАМА

Лоацача хана юртбоахам хоаум эргабаккхара, партен правительствен решенеш кхоачашъяра чІоагІде деза промышленни предприятеша юртанта лоаттадеш дола гІулакх.

Вай города предприятеш юртаита хьаь тайп-тайпара машинаш, продукци. Октябра юбилей сийна къахьегама вахте эта промышленноста болхлоша хадзаза шоай производственни хьокхамаш тоадеш, продукие дикал лакхьеш хьабаьккхар. Шоай керттера декхар санна дика лелайир къахьегамхоша шефски болх а. Вежарашка повкъостал дора цар шефни совхозашта, колхозашта механизаци электрификаци яра, юртбоахама инвентарь тоаяра, культура мероприятеш чакхъяхара. Вай республике 72 колхозаи совхозаш шефство лелаеш я 80 промышленноста, транспорта, гІишлон предприяти. Цу предприятей кулгалхоша юртбоахами специалисташа цхьана каст-каста и производственни дешаш лувцаш йола совещанеш. Цига юш юртбоахама производства интенсификаци яра планаш, рентабельность лакхъяра торонаш, уж кхоачашъеш хьинаре дакъа лоац.

ЧоагІа раьза ба шоай шефашта юртбоахама министерства тохкама-хьоккама боахама къахьегамхой. № 3 йолча теплоэлектроцентрала коллективо дукха повкъостал дир царна: хьаьй 3 электродвигатель, 4 электросварка, тхаьй электротранспортераш, монтаж йир кхаь рубильника, тайп-тайпара электромонтажни балхаш дир.

Мичурина цІерагІча совхоза шефаш ба «Грознефтестрой» треста болхлой. 1967-ча шера цар хьал а аь эксплуатаце дІаетар № 2 йолча пурий-баьпазарий сийлаз 3 теплица, гІишлой материалаш лоаттадьй массаш.

Дика лелабу шефски болх автотранспортни организацеша. Къаьстта чІоагІа сарнагІбаьлар транспортникаш яьт чуяаш юртхой сийленача хена. Материалашца, машинашца повкъостал дала «Чечингстройтранс» объединеме дакъа лацар «Советская Россия» яхача колхоза Октябра 50 шу дизара еча кийчонна гІкье. Цар повкъосталца хьайир «Сийле хийла къахьегача» яхь стенд, ихьанца дена эргаьккхар гойтара агитаци. Дукха концерташ хьеяхар объединене художественни самодеятельносто колхоза фермашкен кхашаш.

Боккхача юкъе балхаш дала юртбоахаме машиналаьча промышлении предприятеша. Иштта, «Красный молот» завода коллективо «Старощедровский» совхоза хьайир дукха запчасташ, басараш хьеиллар кхаь автомашина, кхыдола балхаш дир. Массехк ешесть кхаьчир «Дивала» совхоза Грозненски ремонтно-механически завода къахьегамхошкара, иштта 5 эзар сом гарета ших бола керпо-запарешкаш. 100 эзар сома пайла балхаш дир колхозашта собкомнтон ГАРО-и «Металлист» прободаша.

Хьокхама за Грозненски производственно-товарни конторан Пролетарски баахаарий совхозана юкъе дола шефски гІулакхаш. ХІана яхзагІа шу да цахаддаш цу шаи боахама шоайла бувзам лоаттабу. Товарни контора никалаш каст-каста хул совхоза бахе, фу эш, мала эш хьожаш. Цигга де йиш йола гІо а ду цар. Совхоза мастерскешка каст-каста хул контора керттера инженер нов. Гуменник. Цухьа гамаш а яц шефаш доагІача гІулакх де кийча хилар, хІана дьыча царна хов ца гІулакх хана, мичахьа эш. ЧоагІа сакъердаме хул юртхойн шефаши моллагІа общественни мероприятеш еча хана вІашагІкхийттача. ХІаьта цу тайпара чатгаш каст-каста нийсду. Конторпа болхлоша цхьаккха вечер дІахьоц шоай шефство лелаеча совхозера нах боацаш. Совхоза шоай доархІ ПТК художественни самодеятельность.

Хьалча хиннача кхы а чІоагІбьй шоай подшефни колхозашцарен совхозашцарен бувзам мехкадьтта чапхдоахача предприятеша. Партийни комитета кулгалдеш ейхха бувзам лоаттабу Грозненски мехкадьтта чахкдоахача завода коллективо Ачхой-Мартана районера Лермонтова цІерагІча совхозаца. Ірьдал а хиина дІаэттад цар вІаши даьлача толамашка хьежар, ихьана яьча совещанешка, семинарашка, конференцешка производства дешаш дувцар. Совхоза ерснгача отделенешца телефонни бувзам ба завода, цар шоаш дахь ю гІулакх. Центральни усадьба хиша Іаламаьй заводе, дукха кхыдола мальхера балхаш даьд.

Шоаш шефски гІулакх лоаттадеча юртбоахамашта дукха повкъостал дала иштта крекинг-завода, химкомбината къахьегамхоша.

Йоача торонашка, материальни ресурсашка хьежжа юртбоахама деш дала повкъостал чІоагІдерга города промышленни предприятеша.

М. ПЛЮЩ.

ДЕННА ЛАКХЛУ ПРОДУКТИВНОСТЬ

Къаьстта хьинар айденна къахьегаш я тха ферма коллектив юбилейни шера. Октябра ах бІаь шу дизара сийна тІанийна социалистически декхараш сийленца кхоачашдьад. Пачхьалкхенга хьайбай продукташ йохкара шера план 15-ча ноябре кхоачашъяьй, хІаьта хІанз тІадоагІача шера эотах болх беш да тхо. Пачхьалкхенга шера планах йохка езар 350 тонн шура йолча, хІанзалца ехкар 420 тонн я. Уж толамаш даха вІаштІехьдаьйнад тха хьайбаш кхабари царна гІулакх дари зоотехнически боккхонашца махкхара дарах.

Дукха та я оаха тхоай ферма хьайбаш чусоацадаь. Дика кийчъяь помещенеш, кхоачамкиллаа Іалашдаь дегІа пайдене даса сайтайнара доакъар. Из бахьан долаш тха вІаштІехьдаьнад чусоацадаьча хьайбай продуктивность дикка лакхъе. Из къаьстта хьахьех укх цифраша: нагахьа санна октябрь бетта ферма дерригача доахангара лькха шура 38 тонн мара хиннаеце ноябрь бетта ьаьккхар 39 тонн хилар. Доаркаш дог тайша ба шоаш хьайбай продукташ яхара темпаш кхы лекхйолийтарг ца хиларах.

Хьалхе а оттаьй оаха хьайбаш кхабара рацион. ХІаьта хІанз цу рационагахьежа кхоабача хьайбашна царна эшаш йола питательни веществаш кхоач. Иштта, хІара беттача Іатта дийнахьа буси 25 килограмм силос, 5 килограмм йол, 40 килограмм жом, концентрированни доакъар лу. Доаркама хадданза тІахьежам лоаттабу доаханна тоаи доакъар цар мицта дуь хьожаш.

Дукха ба ферме хьалхалатта ярой яркаш, телятницаш, скотникаш. Гайона беррагача хьайбаш лелабаранта бовз Б. Юсупова, Т. Ильясова. Ферме эггара хьалха, цхьоллагІа ноябрь тІаккхоачаш, кхоачашйир цар шоаита тІачоагІаьча доахах хІарачагара шура яккхара шера план. Иштта шера планах хІара Іаттагара яккха езар 1400 килограмм йолча, хІанзал 1570 килограмм шура лькхкхай цар. Аз а сай хьо цу царел тІехьа ца йиса гІертаи. Аз а лькхкхай сай хІара Іаттагара 1565 килограмм шура.

Хьалхашка латта бехктохкаш декхараш кхоачашдара дика повкъостал ду тхона скотникаш С. Темиргулатова, М. Бакаева дукхача хана дена балх барах шоай балха къайленаш ейа, йоккха опыт йола болхлой ба уж.

ХІана фермера доахан дахкаш ю. Каггийча Іаьсанта гІулакх деш ба йоккха опыт йола телятницаш М. Ламикаева, Х. Абдурзакова. Цар гІулакх деча Іаьсанта цхьаккха а тІера даьинаш укх шера, дукха дуьл тІаккхет дийнахьа буси.

Кастта советски халкъо лелдергІа В. И. Ленин ваь бІаь шу дуза де. Цу денна кийчо ен я тха коллектив а — тІаийнад лакхдо социалистически декхараш. ТІадоагІача шера пачхьалхенга шура йохкара шера план цхьоллагІа декабрь тІаккхоачаш кхоачашде дош деннад. ХІаьта пхе шера плана задани 1970 шера вораххІагІа ноябрь тІаккхоачаш кхоачашде.

З. АБУБАКАРОВА,

Ведана района Н. Маркса цІерагІча ишкхоза шенлагІча шурайтоари ферма доярка.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

КОММУНИСТАШИ ПРОИЗВОДСТВОИ

Болх беш коммунистош бовнаш цхьаккха а предприяти, организаци, учреждени из вайцига. Коммунисташ хьалхалаттача моттигч массаза а вахара кІеж тувсаш хул. Производственни гІулакхашка, общественни вахаре, быте лаккхача морала а социалистически культура а хьокхамтей коммуниста. Мехкадьтта Грозне дерригa дика гІулакхаш дІадолдераш а хьалхлоабараш я уж ба.

КарагІдаьккхачух мах холдабеш хьахалаьна дика йиш ю города экономика а культура а айяра, боахама партийни кулгалдара стиль а методаш а толашагІча тайпара вІаштІехьъяхара парте XXIII съездан цул тІехьагІа хинача КПСС ЦК Пленумийи решенеш Іальмато боккхача лолохІаме хилар.

Коммунистически парте Центральни Комитета балха тІа чІоагІ гІенна дІаатта Іилман дарда тІа, боккьала я холаш дола хІаиаш теркал а деш коммунизм хьальара кулгалдеш хилар боккъала башца масал а ориентир а и хІара деннарча балха. Парте горкомон, райкомашен, юкхьаничча парторганизацешен цхьа тайпа цаІеш хийнаа боахама партийни кулгалдара боарам лакхбаре, кадраш харжара, нийса дІа-са уттаира, кхетаица кхеира хьакъеньа, яхьа кулгалдар дІахо а толашагІча тайпара тоадеш вІаштІехьъяхара хьанъехь, коммунисташ къахьегам тІа авангардни роль йолаш хилара хьакъоьча, города къахьегамхошта юкъерча организаторски политически балха хьакъехьа дола дешаш.

Городской партийни организацешкарча коммунистех ахенел дукхагІдараша къахьег юкъарчал доапашч материальни производства сфере. ХІаьта деррига бовзам тІа вайча карагІдуваларша, коммунизм хьальйра ерриг программа кхочашъяр цар дертІІа болх барах, цар шоай авангардни роль кховчашъярах тайша а да. Коммунизма материально-технически база хьаьра юкъе, производство дІахо дегІаккхувлара а толашагІча тайпара тоаяра в юкъе коммуниста лоаца дакъа — коммуниста партийность, халкъа юкъарча гІулакха ца мутІахІа хилар хьагучадоаха керттера сефера я. Шиьха загадохарах даь хІава лаи КПСС керзача Устава тІа парте члена кхыча декхараьта юкъе къахьегамца, общественни производства коммуниста долча гІулакхаш дувзадевна дола декхар а хилар. Селла доккхийча вІадехараша, цу тайпарча болата дисциплино, вай парте идейни цІенало, В. И. Ленина ьыхтача тайпара, тІа-тІа дукхагІа лакхьо советски халкъа хьалхашкара цун сийле. Советски наьха оамал а хиина дІаьттад эггара бехктокхамегІа йола мукъ хьаьттача цар шоай кхел партеца хотташ хилар. Цунна дола тешам да, КПСС ЦК тІа а хьийха, деррига советски халкъ Советски Іаьдала 50-гІа шу дизара вахте эттача вай парте мутІарапта кхы тІа а дукхахах юкъебаьхха хилар. Юбилейни шера 10 бетта чухьа городской партийни организацена 893 саг тІаьхийттав. Къаьстта а гІадвуга за парте хьайийпарех 70 процент гаргга бараш хьалхалатта болхлой, оалаш ма хиллара, юкъарчал доашаш станока тІара баьхкараш хилар.

Уставо дІаехараш коммуниста кхоачашдеш хиларга хьежжа ба из политически кхийна хилара, цунна шиий авангардни роль практике кхоачашъе хоаш хилара боарам а.

Мехкадьттан газовойи промышленность дегІаккхувлара хьакъехьа доккха декхар хьалхашка оттадаьд парте. Из декхар кхочашдар кердача дукха а мехкадьтта доаллача чаййашта тохкамаш делга, уж мехкадьтта доахараша юкъеболийтІалга сиххарах тийша да дукхача хьале, ду тара кулйит массе э категореех йола мехкадьтта ваписен хадзанад дзсамьяха.

Укх пятилетке доккха грозненски мехкадьтта бахьне лоаттабеча къобгама хьалхашкахьара деаун да мезозойски тІоаншка кхоача кІоарга а тІехкІоарга а керда чехкдаьча скважинаш яхар. Цунна тувзаленна города буруи деттара предприятей коммуниста хьалхашка латт чоалтаерча геологически хьалашна скважинаш яхара технологи дикагІа тоаегколлективаш оарнагІъяхара тьакъехьа дола доккхий декхарaш. Цу гІулакхах лоархІамера моттиг дІалаца еза Къилбаседа-Кавказски Іилма-тахкама института коммунисташа. Цар дІахо йолаш хава а квалифицированни повкъостал лоаттаде деза вай бурувдеттарашта.

Коммунист — дерригача кердачоа, прогрессивчоа тІаккхувшвар ва, цунна, бІарча хьаййача ерригача партена а санна, хийра за мелал лелаелта, ше дахчох кхочам а хинна, сатийна Іелга. Кхоачамбоацараша дуьлаи хьаккхалта а тІагІертта а къовсам лоаттабе безаш, хьалхалатта опыт юкъехахьа еаш, дІахьалхала гІерта везаш ва из. Теркаме за укх тайпара масал. КПСС XXIII съезда цІерагІча крекинг-завода № 1-2 йолча коммунистически къахьегама установка бaшха боккха а йоаш йолча партийни группас (вхь коммунистов), города Ленинграда «Электросила» яхача завода коллективо дІадолада патриотически гІулакх дайза а дайза, сийлахьа юбилей тІакхоачаш ерригa продукци арахецача шин шера план кхоачашъярам сийрда мехкадьтта продукташ хьакъестаара 0,5 процентана алсамаьккхараш шоай коллективе организаторски а политически а болх боаржабир. КПСС горкомо, из дІадолаьар къовбал а даь, № 1-2 йолча установка дІадолаьа из маьхера гІулакх дІадоахдаде предприятей коллективашa декхарийла йир. Пятилетка шин шера заданеш хапал хьалха кхоачашъелга чІоагІо раьла а хиина хьалльаьар №№ 5, 13-14, 15-16, 21-Іа йолча установкей коллективаша а кхычар а. Сийлахь-боккхача Октября сийна тІанийца доккхий декхараш йиллача хапал цхьа бутт хьалха сийлеица кхоачашй а даь, мехкадьттах сийрда продукташ хьакъестаелга 2,3 процента алсамдаьккхар установка коллективо.

Общественни производствица боккъалара коммунистически гІулакхаш шоай доагІаш хилара тешал ду дукхаа а дика масалаш гойтад города дукхахча предприятей коллективаша. Из эггара къаьсагІа хьагойт города промышленноста, транспорта, гІишлоний, керттерча кхойтта предприятена юбилейни Ше байракхаш кхоачаь хиларо.

Города къахьегамхошта карагІдийнарашь ше-шегІа хиинадаш. Из ма парте райкомаша, юхьанцарча партийни организацеша чакхбоахача боахача организаторски политически балхах. Цехови парторганизацеши партгрупшинаш де ха а хови царна кулгалдеш хилараш даьна беркат. Юххера в ий да производства хоадам йеш долча декъашка хилар кхойтта коммунистах дІаьуттабарах даьна беркат. Коммунистий авангардни роль дегІаяри коллективаша тІагІертта къахьегаш хилара бахьан долаш Советски Іаьдала 50-гІа шу дизара сийна йолча кхертсошни ахье котъьяьлар КПСС XXIII съезда цІерагІча крекинг-заводаш «Старогрознефть» мехкадьтта промыслови управленен коллективаш. КарагІйийнарех доккха дакъа лаьцар коммуниставша. Уж «Старогрознефть» мехкадьтта промыслови управлене предприятеша 700 сар хиина ца Іеш ба. Парте членехи кандидатехи 80 процент совгІа бараш производства керттерча доакъошка болх беш ба. Мехкадьтта промысла а гІоипа йолча предприятей а партийни организацеша организаторски наха юкъера кхетама-политически болх чІоагІбаьра вахьаьна Іаламу хІара коммунист къахьегамца доагІача гІулакхьа хьакъехьа кхычарна хьакхам тешам хулалга.

Къаьстта а дукха за цу хьакъехьа цхьоалагІча промысла мехкашиорча партийни организаце (партбюро секретарь нов. ШамайИн) дешар. Укхаза 113, вешта аьлча, болх беш барех хІара кхоалагІбар коммунист ва. Царех 52 коммунистически къахьегама ударник ва, 61-цаг къовсам лоаттабу из сийлахьа цІи лакха. Промысле чакхдоах бригадашкан участкашкен тІаийдаь декхараш кхоачашдара вІашкй тохкамаш делга. Тохкамий итогаш болхлой собранешка вец. Яхье котбаьннарашта наьагІдийнараш гойтара а къамаьлий а агитацеца шерра дІахозалу. Цо мехкадьтта промысла коллективага биш хилийтар Октября 50-гІа шу дизара сийна тІанийца шиИ социалистически декхараш хапал хьалха кхоачашде.

Парте Уставо коммунистагара дІадехача керттерча гІулакхех ца1 да общественни дуьхьа хьурчат долаш лелалелга. КПСС горкомо, райкомаша, юхьанцарча партийни организацеша хІаьха тІахьежама организацешта цхьана укх шера февраль-октябрь беттаашка чакхдаьккхар города предприятеша яхаш берген дьуйпот парте общественни хьажар. Хьажар чакхдоаккхача юкъегІа «Грознефтехимзаводы» объединене предприятешка 2.127 предложени йир, царех 1.644 предложения юкъейихьай, 1.078 эзар сома экономически эффект а хулаш. Крекинг-завода инженерташа ин. В. К. Гайдайн И. И. Розенберген предложени йир № 43-3 йолча установке хьалла канализаце чу дІахкувсаш хиппача ешаица дер даь йийцата мелочех пайда эца. Из 13.800 сома кхом бир. Грозненски мехкадьтта чакхдоахача завода № 2 йолча цеха болхлой предложене — № 10 йолча установка пешка кхы тІа а экранированни ярo тарo хилийтар 10 эзар сом кходе. Грозненски нефтемасловаз механика нов. А. Мельника предложене — № 40-2 йолча установке Іоаьь коачал дІаувза насос оттаяра 16.132 сом кхоайтар.

Московски ленинградски предприятей коллективашa дІадоладаьр хьал а лоацаш, беррига цехан гІодла аьржай пятилетка задани хапал хьалха кхоачашъяра йола деррнгача хальа социалистически яхь. ВІежетташ латт хилкъа кемрфтеккх, тІатІа керд-керда хІачам дІадола а деш чакхбоахаш латт.

Сийлахь-боккхача Октября 50-гІа шу дизара цІей лелдара гІоттидаь патриотически хьинар лоатІ а ца дайийташ, города къахьегамхоша В. И. Ленин ваьча дийнахьа дена 100 шу дизара сийна йола керда социалистически декхараш — пхе шера плана задани 1970 шера 7 ноябрь тІакхоачаш кхоачашьялга тІаийцад шоашта.

Б. АЛЬМУРЗИЕВ,

КПСС Грозненски горкома организационни - партийни балха отдела заведующи заместитель.

Дукха за я Урус-Мартана района Мичурина цІерагІча совхозе юкъара хьайбаш лелалераша юбилейни юртбоахама шу чакхдаьлча. ЦхьоалагІа ноябрь хьатІаккхоачаш чехкхоачашйир пачхьалкхенга шурен дуькн доахара шера план. Цул тІехьагІа керда декхараш тІаийцача совхоза хьайбаш леладераша ер шу чакхдаьлчехьа кхы а пачхьалкхенга цхьа бІаь тонн гаргга шурен повстэгъа тонн дулкн лоапа лаьрйид.

Дукха ба укхаза хьинаре къахьега нах. Пачхьалхен планаш кхоачашъяра хьинаре дикка лоаш фермашкн дьрпача социалистически яхье хьалхалаттача доярка къахьегама Шеча Байракха оаден лелаеча Алуева Аминто. Ше лелабеча бараьтта Іаттагара хІаранегара планах 1.600 килограмм яккха езача 2.568 килограмм шура лькхкхай Алуевас. Цул тІехьа ца йиса гІерташ деррига кйлаш тІадахийта вадхьег хІара лтербача Іаттагара 1.864 килограмм шура лькхкача Ахбралиева Амината, 1.772 килограмм лькхкхача Йисиева Айшата. Иштта лакхара хьокхамаш гойт совхоза шоллагІча отделене Іаьсий лелаеча Джабраилова Амината. Ялх бутт баллалца леладу цо Іаьсий. Ше лелаеча 45 Іаьса дийнахьа буси 550 грамм дуьл тІаккхетийта вІаштІехьадаад Амината.

Йькхача шурий учет нийса лелаш. ХІара доярка шин-шин книжка я. Сайрийна доахан дийтталул тІехьагІа царна хов шоаш цу дийнахьа шура мел лькхкхай,

ЦІЕНХАШТТА ТОАДЕ ДЕЗА ГІУЛАКХАШ

шоаш гІулакх деча Іатто шура эшаю е яц. Етт маьлхарбаха дилача сиха ветеринарни дарага дІахойт тоаркаша. Укхаза дела деза совхоза керттерча ветеринарни дора Пандурова ветеринарни боьхонаша дІамадаьхара хьайбашта гІулакх дарах укх шера цхьа бежан лаьрах ца дешнага. Иштта доккхий толамаш доахача хьайбай боахамера хьокхачаш кхы а дикагІа хургдар хьайбаш леладерий къахьегама онсарле лаькхергІола гІулакхаш эргадаьха тоаере.

Хьайбай продукташ яхара декхараш кхоачашдой а уж ялара дІадолар шерра-шера лакха хул совхоза фермашка. Шерагара шерага пачхьалхенна де ду хьайбай боахаме. Укх шера цхьайй дахьун доархІамаша хьахьех шурен ялар маккхара дІадолар шахомакъа лакхайгІа хилар: шурий цхьа центнер яккхарга дІадолар 74 кепиг дукхагІа да, дута — 6 сом.

Иштта хьайбаш леладеча боахама продукие единица яккхарга дІадолар лакха хилара бахьанаш дукха да. Цкъа-дале, Іа чакхдоалдан доакъар кхоачаделе бус хьайбаш леладераш, чІаьта укх шера а да из хьал. ДІалахача шерашкарча опыто хьалхекхачох пайда ийцабац колхоза кулгалхоша, специалисташа. Іа лаккха лелаш цхьа эзар совгІа хьайба ца совхоза укх шера, царна кхоачамхйлал Іалашде дезачх 6.200 тонн мошача доакъарах 2.500 тонн мара дац, гІоза доакъар шоха цІезнгагІа за.

ШоллагІа-дале, хьайбай продукташ яхарга дІадолар лакха хилара лоархІамерча бахьанех ца1 за совхоза кхаь ферме балха халача процессашта механизаци ца хилар.

КхоалагІча отделенерча ферме деттад аьь бІаь бежан да. ДукхагІа лолча дакъе совхоза шура яккхара план кхоачашъю ферма я ва. Цел аттача баргбар укхаза доакьй болх хий аь помещене чу доалаздйи. Кхо арахьаьккхам транспортер хилча, доакъар дилара балха механизацен йича, электродоилка оттайича. Цу гІулакха теркач тІа а бахийта гаргаргарча хана ферманшта механизации яра дош къоастаде деза совхоза кулгалхошен партийни организацен.

ХІаьта иштта хІапзалца санна тесса ца а буташ хьайбай боахам тоабара дукхагІа теркам тІабахийта.

Т. АРЧАКОВ,

тха собкор.

Хувалуш латт таджикски лаьттад сибат. Боабба кхай тралнишони вовзажа юкъе хьаьувтт доккхий промышленчи гІарсаш. Гиссарски втагІа, Рагира ихача города йиттте хьалтеш латт самолеташка дода металла доакха завод.

Сурта тІа: клинчонвевен завод.

ТАСС фотохроника.

ДАЬХЕН ГIАГI А ТУРА

С. МАЦУЛЕНКО.

Октябрь котбальнначун тIехьагIа герз бе а зелла ший паргIатон кхычарех тийша хIама доацаш хулгеи лораданза баланзар вай мохк. ТIера дIаккхайсача эксплуататорски классаша, дунен халкъашта юкъерча империализмо хьаллоацаш хиларах ког бIортолга а ен, хорха наступлени болайир къоначa республика духьала. Гуччахьара интервенци деланрал совгагIа, цар къайлагIа тийшача балха гIулакхаш доладир Советски Iаьдала духьала: контрреволюционни организацеш вIашагIъеххар, саботаж дейайора, террор, шпионаж деланрах хьоачамбаь Iацар.

Контрреволюцеи саботажацех къовсам лоаттабара 1917 шера 20-ча декабре В. И. Ленина инициативах вIашагIъеллар Ерригроссийски чрезвычайни комисси — ВЧК. Парте цуна керте оттаяир ший дикагIа болча къонтех цаI Ф. Э. Дзержинский.

Цу хана денз кара герз доло Коммунистически парте отряд санна лоархIаш хьабоагIа советски чекисташ. Ерригроссийски чрезвычайни комиссе гIулакхий ше мах беш, В. И. Ленина яьхад: «...Из а боарам боацаш вайл чIоагIагIча паьха оагIонгахьарча Iоальмате духхача тийшача балхашта, Советски Iаьдала еча Iалальмате духхача кIийлеваншта духьалара меттахьа тохаш дола гера хинна учреждени... Цу тайпара учреждени ца хуле, дунен тIа эксплуататораш мел болча хана доахалургдац къахьегамхой Iаьдал...» (Соч. бизза гулдаь, т. 44, оагI. 327—328).

Паччахьалкхен кхерамзлен советски органий низ духбувла хьаст хила а хиннаб, болаш а дуе Коммунистически парте кулгел. Чекистски органашта из кулгал дацц дарг ца хилар а цкъа санна дукхаза а белгалдаьхад партийни документаш тIа. Масала, РКП(б) ЦК-ас 1919 шера 8-ча феврале коммунисташка - чекисташа дахча Ккайкарал тIа дьиннд, ЧК-аш вIашагIъеххка, яхаш, болх беш а аллда парте духхьалара органаш санна, цун директивехи цун тIаьхожама кIаьи.

Парте массела а лаьгI ца болийташ терко яй чекисташ хьахаржаран хьалкхебаран. Цар мутIарашка хьежабора денал долашагIа, чахкаь дукхагIча хана, легальни боацача партийни революционни балха опыт йолаш бола нах. ВЧК болх баьб В. Менжински, И. Ксенофонтова, М. Лациса, Я. Петерса, М. Урицке, И. Уншлихта, В. Аванесова, М. Кедрова, Н. Скрыпкина, В. Фомина, дукхача кхыча профессионалаша - революционераша. Цар чIоагIъяьй паччахьалкхен кхерамзлен органаш, царна юкъехьхаьй чIоагIагIа йола партийни дисциплина, организованности, лакха принципиальность.

50 шера вай паччахьалкхен кхерамзлен органий балха тIа хьа а хинна дегIальхай башха - дана традицеш. Царех лоархIамегIа ярaш: цIакха шек а баргбоацаш коммунизма гIулакха тешаме хилар, партена, советски Даьхенна боарам боацаш чIоагIа мутIахьа делар, даим халкъаца бувзам лоаттабеш цунах ког гIортолга еш хилар, партен паччахьалкхени моастагIашца лоаттабеча къовсаме къахетам боацаш хилар, социалистически законности коммунистически гуманности чIоагIа делар, шийдекхар кхоачашлеча хана лакха политически фийле йолаш, къонахчали денали долаш, турпIал, пролетарски интернационализм йолаш хилар. Уж традицеш хьа а хиннай, ела а вай дегIаухаш латта Советски паччахьалкхен низ бухбаккха гIийттача цуна контрреволюционни капиталистически мехкашкеи лаьттача дукхачен дирачен довнашка, къахетам боацача къовсаме.

Вай Даьхен моастагIий къайлагIарча тийшача балхаца лоаттабаьча къовсама историна хов парте гIулакха, коммунизма гIулакха боарам боацаш шоаш мутIахьа хилар чекисташа хьахьекхи Iаламаьте дукха масалаш. Цанна юкъе йоггIаш йола моттиг доаш Н. Микулина. Но Юденича кIайгвардейски эскара бIена юкъе цу а венна, Эстоне Коммунистически парте кулгалхачунца В. Кингисеппаца цхьана вIашагIъеллар Щеча Эсенара маьхера информации гулъеш хинна дика законспирированни разведывательни организаци. КIайгвардейска контрразведка Микулина группа лера тIакхе гIертарах хIама хиланзар 1919 шера сентябрь бетта мара вIаштIехьадаланзар цун Микулин лаца. Цунна йиттай, цIийдаь дьшк тIаупттадаьд, мIарашта кIалгIолла шаьхий чуахийтад. Цкъа лотьмам эвача хана кIирчавальккхан низах нохабаьк хиппача тIемахочоа тIадиллар шийна мел хевр хьадувнилга а цунах паргIатон ахчен эцилеа а. Жоп юхадалара метел Микулин, ший юхедиса пихаш уре а оттадаь, следователa тIаклийтар. Паровоза пишка чу а кхесса воагавир Микулин моастагIаша.

Советски Iаьдал даьнначa хьалхарча шерашка ВЧК болхлой фе хилар бахьан долаш бохабир Локкарта, Москверча ингалийски дипломатически миссена керте лаьттачун барт ьнна цIи а йолаш истореча юкъебаха дунен халкъашта юкъерча империализма къайлагIара барт. Хьагуча а яьха, йохабир боккхий контрреволюционни организацеш — «Национальни центр», «Тактически центр», «Московски района добровольчески эскара штаб», дукха кхыйраш.

Советски чекистий толамаш къахьегача дукхача адамий тешамахи оагIув пар хьаллоацаш хиларахи ког гIортолга цар ь хиларца дувзаденна дар. «Алхха болхлойи ахархойи тешам боларе, — яздаьд Ф. Э. Дзержинске, — ипа белар ВЧК-аьн цу тIехьагIа ГПУ-ен царна тIадилла декхар кхоачашде — чухьара контрреволюци йохае, дIабаьхача помещикий, капиталистий, цар хулла къайлагIа вIашагIойийхка беррига барт гучбаккха.

Сийлахь-боккха Даьймехка тIом лаьттача шерашка паччахьалкхен кхерамзлен болхлоша хьахьекхар дег тIарча патриотизма, денала, къонахчала образецаш. Цаккха а йицлургйоацаш халкъа дегашка юсаргья чекистий Д. Медведева, Н. Кузнецова, Н. Молодцова, С. Солнцева, В. Лягина, А. Рабцевича, Н. Будре, Ф. Озмителя, В. Балушкина, дукхача кхычар цIераш.

Легендарни разведчика Кузнецов Николая шийи вешийга даьхьийтача письмо тIа яздаьд: «...МоастагIа эша а аь котало яккхаре вай халкъа кхоаьлаш эггара дезагIа дола хIама — шийи воадр. Зенаш ца хилча йиш йолаш дац. Цудухьа гуччахьа дIада безам ба са хьога со дийна а волаш цIавераргхиларга геттара кIезига дог доалхийла хилар. Берригаш а хIама бац дьнна боран шоай синош Iолахка дезаргда дьнна хеташ ба. ХIаьта аз геттара сатийнеи сакхетамеи волаш де лаьрхIад из, хIана аьлча аз боккхона кхетаду сийлахьеи баккьи дола гIулакх бахьан долаш, вай Даьхен тахане кхоанеи бахьан долаш айса сай са дIаьдуш хилар».

Боарам боацаш чIоагIа партена, Даьхенна шоаш мутIахьа хилар, къонахчала долаш чайрен шоаш хилар хьахьекхар сийлахьча пограничникаша а тIема шерашка. Брестски крепость гурiялеина лорара А. Лопатина, А. Бижеватова, В. Усова, Ф. Морина заставаша лоаттал оброна, дукхача кхычар денлеса тIеча гIулакхаш Сийлахь-боккхача Даьймехка тIема истореа юкъедаххад цун эггара сийдолагIа бола оагIонаш а хила. Къаьстта лаьнеш тIехтина кхоачашьярах дукхача чекистаитеи пограничникаштеи Советски Союза ТурпалаI цIи елар.

В. И. Ленина цкъа санна дукхаза а яьха, чрезвычайни комиссей болхлоша шоай практически балха тIа советски законех ког гIортолга е а уж лIоза кхоачашде а еза. Цо чекисташта хьийхад цар шоай балха тIа Советски Iаьдала моастагIашца машар боацаш хилар тешамеча нахаца, граждански бокълоацщеи законни хьаштаешеи йоаххон геркон йола гIулакхаш деладарца органически дийза леладелга.

Революционни социалистически законностах йола ленински указанеш чIоагIгIен деррагIен чаккхьалхай Ф. Э. Дзержинске. Из даьрххIа хьожаш хиннав ВЧК органашта еннача бокъонех духхьал законо паччахьалкхен кхерамзлен болхлошта тIадожадаь гIулакхаш декхараш кхачандар духьа пайда эцарга.

Советски законаш нийсса кхечаш а деш, цуна шоаех тешам болийтаб чекисташа халкъах долча дукхача адамий.

Паччахьалкхен кхерамзлен органий балха тIа култ личности воздействех хьала цIенхаштта гIалатдаш мегоргдаларашт хиннадале а, чекисташ дIахо а фе лаьттай шоай Даьхен хьашташ лорадеш. Из хьалхьекх тIом болабалале хьалхарча шерашка империалистически разведкай агентурана цар толаме лоаттабаьча къовсамах фронте а хIаьта ииттга Сийлахь-боккха Даймехка тIом лаьттача шерашка моастагIчун тыле а цар леладаьча турпалерча гIулакхаш.

КПСС ЦК шиьчеки (1953 ш.) Пленуми парте ХХ-тIа съезди хиначул тIехьагIа КПСС Центральни Комитета Советски правительствeм дукха мероприятеш чакхъьхар чекистски органий балха тIа ленински принципаш юхаметтаоттаеш.

ХIанз партийни, ленински принципаш тIа чакхбоах шоай беррига болх паччахьалкхен кхерамзлен органаш. Бокъонца советски законашца хьалхе делаю паччахьалкхен кхерамзлен органаша. Социалистически законность йиза юхаметтаоттаьй цар балха тIа. Чекисташа керлача хьалашка эрглйoахаж тоаж Ф. Э. Дзержинске кулгалца ВЧК йолча хане а денз дIайодаь сийлахьа традицеш. Атта боацача цар сакъхегома кеттера лостам бехалбоах империалистически паччахьалкхений агрессиин гIозарий хьакъехьа лакха революционни фийле йолаш хулга дIаьхазаш болча КПСС Программон парте XXIII-ча съезда решенеши.

Хоаш мадарра, США керте латтача дунен халкъашта юкъерча империализмо тийшача балха гIулакхаши шокопажи делаю Советски Союзан кхыча социалистически мехкашта духьала. Дунен керда тIом кийчбоаш планашка империалистически паччахьалкхений доал деча гIозарашa локкха такхь кхоачаду шоай разведывательни службашта. Вай чехка духьала лоаттабеча къовсаме цхьаккха хIама деглоа хетан СССР тIеча-экономически потенциал мелдай царн хIаьта цул тIехьагIа ца бухьаккхари дукха. Ше леладеча тийша йоах боалла гIулакхашка империалистически разведко къаьстта моттиг хьежаш империалистически диверсешта. Советски Iаьдала духьала церта гIильмаха - чухеххача пропаганда, вай партеи Советски паччахьалкхеи политиках духьача меттиIалленнта. Коммунизм нача йоакхилга, советски нах, къаьстта а керихой, илейнии моральни гIулакхех йоахилга, натанотизма лакхача уйладехи революционни гIулакхехи уж боахилга, Коммунистически партенара цар безам тейжаш Iадабезаа — на ла моастагIий пропаганда дерхIар.

Империалистически разведкаша мел чIоагIа хIилла деладой а, чекисташа, беррига советски наха массела а, гучадоах моастагIий. Уж тIехьарча шерашка кIеззига ца дипломаташ, тайп-тайпанарча организацей членаш, туристаш ба яхаш вай чехка хьачуахийтача моастагIий духхача разведчикий тийшача балха гIулакхаш паччахьалкхен кхерамзлен органаша гучадаьхан дIадаьхан моттигаш. Лакха революционни фийле йолаш ба тIемахой-пограничникаш а.

Коммунистически партен Советски паччахьалкхенен лакха мах бу чекистий гIулакхий. КПСС XXIII-ча съезде белгалдаьхар, паччахьалкхен кхерамзлен органаша, вай сийлахьча пограничникаша, империалистически разведкашeи цар агентуреи леладу тийша йоах хьенгучабахарeи юхатохарeи дахье, фе гIулакх деш хилар.

Советски паччахьалкхен чоастагIашца лоаттабеча къовсаме чекисташа тIа-тIа дукхагIа ког гIортaга ю къахьегамхоша шоаш хьаллоацаш хиларах. МоастагIий разведкай дукха агенташ, паччахьалкхена кхерамe дуламхой гучабаьлаб советски патриотий фели новкъостали бахьан долаш.

Тiехьарча шерий практикe шийчуъяй паччахьалкхен кхерамзлен органий къахьегамхоштарча, цар общественни организацешнарча бувзама тайп-тайпарен пайдаен формаш. Боккха лоархIам болаш да чекисташа хан-ханнахьа болхлой, колхозхой, интеллигенце собранешка къамальаш дар. Цу тайпарча собранешта беседашеи новкъостал ду вай Даьхен кхерамзле Iалаьмъеча советски наьха дукхагIа дакъа лацара. Белгала деррингача халкъа юкъара гIулакх а хинна дIалттал СССР доазонаш лорадела а. Из къаьгга хьахьокхаш дола теназ да бахача наьха эггара денлагIа дола дакъа — коммунисташ, комсомольцаш, дикагIа бола производственникаш юкъедаш йолча халкъа добровольни дружиний толамерa гIулакхаш. Доазонна йистерча районашка вахача 1400 совгIача сага «За отличие в охране государственной границы» яха медаль еннай.

Нахаца айхха бувзам делабарах, къахьегамхоех ког гIортолга ярах йола, партен Советски правительствам нийсса чакхйоаха ленински принцип КГБ органийн бIуний практически гIулакхаш тIа доархIамегIара принцип я тахан.

Паччахьалкхенна къаьстта кхерамерча дуламхой хьакъехьа репрессии а делаьш, чекисташа, цу цхьан хана шерра юкъейоах моастагIал дагахьа а доацаш, политически кхетам лакхбаланза шоаш хилар бахьан долаш хIана а политически нийса доацa гIулакхаш поавкара дувлийташ болча наха дIахайтара — кхетам белара наIаве йола методаш а.

Шоай профилактически гIулакхашка паччахьалкхен кхерамзлен болхлоша ког гIортолга ю общественни воздействе цхьах, партийни, профсоюзни, комсомольски организацей новкъосталах.

Коммунистически партен Советски правительствои даим йоаяхе ю паччахьалкхен кхерамзлен органийн бIуний, дениа новкъостал ду царна балха тIа. Чекистски органий лоаттам укх тIехьарча шерашка дикалдахьа хуппа а бенна, чIоагIбеннаб, илейнов профессиональнох дIаa а беннаб, чIоагI а беннаб. Паччахьалкхен кхерамзлен органий болхлой боарам боацаш чIоагIа мутIахьа ба Коммунистически партена, коммунизма гIулакха.

Шоаргкъен итт шера шоаш хьабеначa наьбъога доккхал деш юха а хьежаш, советски чекисташта дика хов, империализм дунен чу мел йолча хана советски халкъа маьрша, кхоаламе къахьегам империалистически аккий тийшача балха гIулакхех тешаме лорабе безилга. Паччахьалкхен кхерамзлен органийн болхлоша дола хIама тахан а цу, дIахо а дерга вай сийлахь-боккхача Даьхен паччахьалкхен хьашташ тешаме лорадераш хилара.

«Агитатор» яхача журнало 23-ча номер тIера.

ПАЧЧАХЬАЛКХЕН КХЕРАМЗЛЕ ЛОРАЕШ

Сийлахь - боккхача Октябрьски социалистически революце котало адамий исторе чухь эггара хьалхара болхлойи ахархойи социалистически паччахьалкхе сайр дунена. ТIера кхайса эксплуататорски классаш, политически экономически доал шоай бера даларца машар бе ца а лоаш, дунен халкъашта юкъерча буржуазе хьал а лоацаш, шоай низ кхоачалде гIийртай къоначa кхоачаш чIоагIьенна яланза йолча Советий Республика садиекъара. Цар шоай дерригa низаш оарцагIдоахар революци бухъяккхара, даьрагIа дола зуламаш дора социалистически эргалоаш чалхийоахача Советски правительстване новкъарле яра. Миллионаш болча наха шоаш тIакхоачара кхерам тIа а оттабеш мохк продовольствешца Iалашбелга юкъагIдоаккхаргдолаш йола саботаж вIашагIйоллярга дIахьачадар гIулакх.

Декхар хьалхашка иттар: контрреволюцие духьале тоIае, дунен халкъашта къерча капитала гIатгIортам вхатоха. Октябра карагIдьнна сийлахь-доккхий хIамаш лораде.

В. И. Ленина ше Ф. Э. Дзержинскега дахьийтача записка тIа бакъдаь хьахьекхар контрреволюцеца къовсам лоаттабанза барг ца хилар, практически декхараш белгалдир революци лорайра пролетарината диктатура къаьстта орган вIашагIйоала дьнна 20-ча декабре Халкъа Комиссарий Советo соцам тIайнайар контрреволюценеи саботажаеи къовсам лоаттабара Ерригроссийски чрезвычайни комисси вIашагIйоллара тьаькехьа.

«Заговорщика хIара гIа бовзаргболаш делар а ца деш, соь чехка тIаIазар де хоаргдолаш йолча учреждене жопал соьнагIа вай дац, — яьхад В. И. Ленина, — кхы тайпа жоп. Цу тайпара учреждени ца хуле, дунен тIа эксплуататораш мел болча хана, даха йиш йолаш дац къахьегамхой Iаьдал».

Коммунистически парте а В. И. Ленина ше а Iалальмате чIоагIа уйла тIайнхийташ хинний ВЧК-ана. ВЧК болх бе хьежабьб революционни къовсама йоккха школа яьккха болa коммунисташ. Цун председателалла хьожалаьв чIоагIагIа вола революционер, маьIа санна цIена сaг, цаьтe гIулакх бахьан долаш кхераванна тIехьашка варгвоaца къовсамка Ф. Э. Дзержинский. ВЧК кулгалдеча кара чу болх беш хинна В. Р. Менжинский, Я. Х. Петерс, М. Я. Лацис, М. С. Кедров. И. К. Ксенофонтов, В. В. Фомин, И. С. Уншлихт санна бола революционераш-ленинцаш.

Чекистски органий балха тIа толамаш дахарал долча лоархIамегIарча хьалех лаьрхIа В. И. Ленина парте кулгал, халкъаца айхха бувзам лоаттабелга, социалистически законность йизза кхоачашьелга.

Граждански тIоми кхыча мехкий тIема интервенци лаьттача шерашка шоашта парте хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдеш хиннай ВЧК органаш. Йохаьм дIаьхаш кIезига хиннаш тайп - тайпара контрреволюционни организацеш. Царех хиннай «КIалхардовлара комитет», «Учредительни собрани лорарра Союз» (1917 ш.), Б. Савинкова «Кхыча мехкий лосаний тийша болх» (1918 ш.). «Къачен центр», «Московски районе добровольчески эскаре штаб» (1919 ш.) Таганцева «Петроградски боевой организаци» (1921 ш.), кхыдраш.

Маьрша гIирсаш хьалхе доладенача шерашка Коммунистически парте кулгалла халкъо бокъам юхаметтаоттабе, социализм дьагIе долаедар вай хьалх. Социализм хьаьра чIоагIа духьале йора империалистически низаш. Цар разведкаша антисоветски бандаш вIашагIъетттар, СССР-е шпионаши диверсанташи чухайтар.

Цу хьалашка Коммунистически парте паччахьалкхен кхерамзлен органаш декхарийла йир контрреволюционни тийша болх хьагучабахен тоIабеи, шпионажца, политически бандитизмацеи контрабандаеи къовсам лоаттабе, паччахьалкхен къайленаш лораe. Паччахьалкхен кхерамзлен органашта хьалхашка эттача керлача декхарашa дIаолийхар уж организационно эргайоахилга.

В. И. Ленина предложенех ВЧК-ана цхьайола реформа ш. Политически декхараш кхоачашдаь Iергболаш доагув оттадир цун балха. 1922 шера вIашагIъеллар Паччахьалкхен Политически Управлени (ГПУ).

Мехка индустриализаци ечен юрта бохама коллективизаци ечеи хана тийша болх леладара наькъа социализм хьалъелга юхасоаде, мохк мелбе, СССР-а духьалa тIом болабергбола хьалха кийчoe гIертар моастагIий. МоастагIашa дарадIа из гIулакх а юкъагIдьккхар.

Парте кулгалла, къахьегамхоша чIоагIа хьал а лоацаш, чекисташа дIалакхьаш хIама техар моастагIий разведишт мекка чухь йоахьлуш тIехьагIа юхейисача эксплуататорски классаштеи. 1930—1931 шерашка ОГПУ органаша хьагучаьхар «Промышленни партени» «РСДРП Союзни бюрон» (меньшевикий) санна йола йоккхий контрреволюционни тийша балха организацеш. Цу шерашка хьагуча а яьккха, дIаьяккхар Ленинградера ингалийски шпионий диверсантийн группа. 1933 шера вай органаша хьагучаьккхар «Метрополитен-Виккерс», яха фирма я кхы къайлагIа болх беш хиниа, шерра гоанаш хийна шпионски - тийшача балха организаци. Цу хана Нохч-ГIалгIайчен территоре тIа чекисташа йохайир хьаккхайкаваьча контрреволюционера Истамулов Шитой группаш.

Контрреволюцена лоаттабаьча къовсаме вай республика территоре тIа боабир А. И. Козлов, О. И. Бурзуртанов, П. Ф. Щербаков, И. Г. Крапивин, М. Д. Чалин, И. А. Чигирин, дукхa кхыбараш санна бола тешаме коммунисташ - чекисташ. Советски Iаьдала моастагIашца лоаттабаьча къовсаме хайрахи къонахчаш хьахьекхар чекиста, 1920 шера денз парте член хиннача М. Д. Ушаева.

Парте указанех вай органашa шоай керттера низаш тIадерзадир гитлеровски разведка планаш юхагIъеххара, вай эскарeи партизанаштеи массе оагIорахьарa новкъостал дара, моастагIий агентурана къахетам лоаттабара.

Парте хьалхашка оттадаьча цу деррингача халача декхарех дика лоархIабир паччахьалкхен кхерамзлен советски органаш. Чекисташа гуча а баьха, хьалийцар фашистски разведко вай тыле, Советски эскара, флота доакъошка, партизански отрядашка чухийта хIараш шпионаши диверсанташи. Йоккхача гайдалца моастагIий разведывательни, контрразведывательни, карательни органашта, шпионски школашта юкъухар чекисташ, гитлеровски разведка планаш миштай ховра.

Коммунизма гIулакхах шеко йоацаш тешаш хиларо, партенеи халкъаи боарам боацаш чIоагIа мутIахьа хиларо. Даьхе дукха езаро дегаш уреаттадаьд советски разведчикий Рихард Зорге, Н. И. Кузнецов, кхычар гоамача моастагIчуна лоаттабаьча къовсаме цаккха а дерглоацa гIулакхаш карагIдуьлара. Даьхенна цIаккха йицлургйоац моастагIчуна къовсам лоаттабеш байнача чекистий И. Д. Кудре, В. А. Молодцова, М. К. Петрова, Грознерча Б. Л. Галушкина, иштта кхы дукхабарий цIераш. Немецко-фашистски захватчикашца лоаттабаьча къовсаме турпала гIулакхаш карагIдаларах 200 гаргга волча чекиста Советски Союза Турпала цIи елар, эзарнешта орденаши медалаши елар.

ТIема шерашка халех доалханеи болх бир Нохч - ГIалгIайчен чекисташа. Цар дIаьаьккхар гитлеровски разведка массехк диверсионно - разведывательни группа, зуламаш дергдоацаш шоай Даймехка сомадир бандитал леладаьрий кхераме гIулакхаш. Боевой операцеш йолча хана майрал, денал, къонахчал хьахьекхар республика паччахьалкхен кхерамзлен органий дукхача болхлоша.

Советски мохк коммунизм хьалъяра юкъагIа чубеннаб. Из хьалъяра Iилман програм тIаийцай КПСС XXIII-ча съездо. Из чакхдоалаш латт дунен халкъашта юкъера хьал чоалхане а кхоахаденна а долаш. Империалисташта лац дунен социалистически система чакхьяларна машар бе. Цар гуччахьа дIактайкаду Советски Союз а кхыдола социалистически мехкаш а дIадахара йолча шоай Iовдалерча планех лаьца, тIема хьинаре кийча ю.

США, ФРГ, Англе империалистически паччахьалкхен политика боарамга кхоачадеш айдаьд Советски Союзан кхыча социалистически мехкаштеи духьалара тийшача балхий гIулакхаш леладелга, Iалальмате йоккхий разведывательни службаш хьаьй, уж леладерга геттара дукха средстваш ухий. Империалистически паччахьалкхений разведкай тийшачa балхий гIулакхаш леладара юкъе яй къаьстта йола моттиг дIалоац идеологически диверсе.

Дунен халкъашта юкъера хьал кхоахаденна латтача, Советски Союзан кхыча социалистически мехкаштен духьал империалистически паччахьалкхенаша чIоагIагIа тийшача балхий гIулакхаш леладеча хьаламка вай парте керда декхараш оттадаьд паччахьалкхен кхерамзлен органашта хьалхашка. КГБ органаш декхарийла я моастагIал долча разведкай тийшача балхех Советски мохк лорабе, цар леладу тийшача балхий гIулакхаш хоадам болаш вовзагIа соцаде, вай паччахьалкхен а тIема а къайленаш цIии болаш чIоагIа лорае. Советски тергамца кийчдаьча Низаица цхьана машара, советски халкъа хIама хьадара къахьегама ха тIа латти.

Коммунистически парте лакха мах хоадабаь тIемал тIехьарча юкъараIарча паччахьалкхен кхерамзлен органийн доазонашкарча бIуний балха. КПСС XXIII съезде парте ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнева яьннад: «Империалистически разведкаши цар агентураси леладу тийшача балхий гIулакхий гучадахарах низагIа сецадаро фе гIулакх ду паччахьалкхен кхерамзлен органаша, вай сийлахьерча пограничникаша». Партенеи социалистически Даьхенеи тешамерча цар меттахья лIамаш ет империалистически разведкашта, шоай сийлахьара тIемалой традицеш дегIаккхувл. Цу традицей низ ба вай турпаларча халкъа, цун авангарда — Коммунистически парте революционни традицеех къастаргйоаш уж хилар, хIаьта цар илейни лард марксизм - ленинизм я.

В. И. Ленинeи Коммунистически партен указанеш кхоачаш а еш, чекистски органашца общественни организацей новкъосталца бокхха болх цхьабоах зуламаш ца дийтара, къахьегамхой чIоагIа политически фее коммунистически илейность йолаш кхебара.

Советски общество морально-политически барт-цхьаоагIо йолаш хилар, советски нах боккха сакхетам а болаш фе хилар бахьан долаш ушадей ала а лоаь, доаханг а да империалистически разведкаша леладу тийшап болхаш.

Коммунистически партена, Даьхенна, советски халкъа хьалхашнара шоай декхар кхета а деш, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советерча паччахьалкхен кхерамзлен Комитета болхлоша тIагIертта лакхбу шоай идейно - политически кхетам, чекистски говзал дикагIа Iомаю — цунашта хьалхашка оттадаь социалистически Даьхен кхерамзле Iалашъяра декхараш дикагIа камаьхала а йолаш кхоачашдар духьа.

Инарла-майор В. ЖИГАЛОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советерча Паччахьалкхен кхерамзлен Комитета председатель.

ЧУВАШСКИ АССР. Чебоксарски текстильни комбинате хьалъяьй цIай хьучача производство хьалхара аргIа.

СУРТА ТIА: керлача предприяте тай хьуреш цIи.

В. Бойсенко сурт. ТАСС фотохроника.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ТУРПАЛА ВЬЕТНАМ ХЬАЛЛОАЦАШ

Вьетнамски халкъо США агрессена духьала лоаттабу къовсам хьаллоацаш дунен халкъашта юкъера кIира чакхдоаккх ерригача континенташка 13-ча декабре денз 20-ча декабре кхаччанашa ДерригIунен Машара Совето баьча тIахьехамагIа. Из хетталаьд Къилбехьен Вьетнам мукъаяккхара Къаман фронт вIашагIъезла 20 декабре ворхI шу хилара.

Деррига дунен тIарча цIена дог-уйла йолаш болча наха хьалда белхе ю ВIашагIкхийттача Штатий империалистически агресси, хьахьокх турпаларча вьетнамски патриоташца шоай боевой солидарность хилар, хьалдех Вьетнама Демократически Республикана ахкача тайпара чуетта бомбаш соцаелга. Дунен масс мийнгера хоамаш ух США агрессена духьала протестaш хулча митингех, Вьетнама халкъа деналера къовсам хьаллоацаш хулча демонстрацех лаьца. Телеграфо кера-кера хоамаш ду Вьетнама деча новкъостала фоцие гулдаьча ахчах, пхика медикаменташ, транспортни средстваш, кхыдола товараш кхухьийташ хиларах.

Укх деношка тайп-тайпанарча мехкашкара иттан эзараш нах уламашкх арабуха США агресси соцабийтар духьа лоаттабеча къовсама долуш е кхайкадеш. тIема духьала йоккха демонстраци хилар Силнее Сайгона лаьрхIа австралийски тIема материалаш тIайотташ латтеча районе. Цунна юкъе дакъа лаьцар болхлоша, студенташа, призывникий нанаша, бизнесменаша, нуткалаша. Цар лIахийхар Вьетнамера тIом сов чехка сецабелгеи Вьетнамера австралийски бIунаш арадоахилгеи.

ВIашагIкхийттача Штаташта шоашта духьа а егIазал тIа-тIа чIоагIагIа гIотташ латт американски военщина дуламча гIулакхашта духьала. ТIа-тIа дукхагIча американцаша дакъа лоац Вьетнаме цIий мехкалелга соцадар духьа лоаттабеча хьинарерча къовсаме. «ХIанзе е переговораш» яхача американски комитето хIаналe а 300.000 подпись гулъяьй ДРВ-еи Къилбехьен Вьетнам мукъаеккхара Къаман фронтаи низаштеи чуетта бомбаш соцаелга дIадехаш йолча петицена кIальоттае. Петицена кIал кулгаш лаьраштa юкъе ба йоцца йола негритянски лидер Мартин Лютер Кинг, боккхагIа болча профсоюза деятелех цаI Виктор Рейтер, кхыбола цIи хеза американцаш.

Американски мемориолой хьашташ бахьан долаш цIий йоахийта тигац американски кагIрхоша. Мехкарча 20 университета студенташа президентага Джонсонага дахьийтача гучахьарча письмо тIа язду: «Тха Вьетнамерча тIема духьала ха, баха дIакхайкаду, нагахьа санна тхоаш Вьетнаме дIадига гIорте, эскаре гIулакх де деха оаха тугарг ца хилар».

США правительства эхь ца деттаж делхаду американски дунен общественносте дIадехараш. ДIахо а тIема эскалаци яра гIанийбраж из. Американски бIунаш ДРВ, Лаоса, Камбоджа территорешка чулакхара шанаш кийчъеш латт Пентагоне.

Цаккха а деналах ца доаш ший интервенташ арахоахара лаьрхIа ца вьетнамски халкъ. Цун оагIув а дунен тIарча дукхача адамаша. Шоай вьетнамски доттагIий морально - политически гIулакхаш хьаллоацаш царна массе оагIорахьа новкъостал деш я Советски Союза кхыдола социалистически мехкаш. Къовсам лоаттабеш йолча Вьетнамарча солидарности дунен халкъашта юкъерча кIиран денашка йоккхий митинг хул Советски Мехка дукхача городашка. Советски наха йоккхача эгIазлоца йодке бу турпала халкъа духьала къизе тIом болабаьтача американски варвараш. Тхо хьода ла, турпала маьх, йола тахан Вьеттаи тIарча цIена дог-уйла йолаш мел болча наха.

ГРЕЦЕ АЬТТУВ ЦА БОАЛАШ ЯИСА КОНТРПЕРЕВОРОТ

ДIадахача кIиранагIа йоккхий гобаьтай Греце Мехка тIема-фашистски диктатура террористически режим кач а елла. Греце баха дукхача нах шийна духьалбаьхаб хунта. Мехка чухьарча духьаленош дунен общественносте хунта хоаламболаш бехкe еш хилароа геттара хийралаьккхай режим. Цу хьалашкa ихедиса сий а шийн ца дойтар духьа контрпереворот е лаьрхIар короля Константина.

Шоай махулла ца цунга дайта гIертаж дар тIема хунта авантюристически политико НАТО бухьаккхар кхераш хинна ВIашагIкхийттача Штатий доал ду гIозараш а. Иагахьа санна короля аьттув баьле, хIанзарча режима реакционность метта а лоаттаеш, цунна цхьане цунна чIоагIагIо «респектабельность» ергилгарга а Малхбузена дукхагIа мегаргйолаш ия еряхиларга а доглахаш бар Вашингтоне.

13-ча декабре хьалхавьалар король Константин. Цунна тешаме йолча Центральни Греце эскара доакъошка хIеттадир. Ультимативи формеха короля хьадийхар хунто Iаьдал шийна хьаденилга. Кхыметтел Гарубалас керте йола керда правительство вIашагIйоллара даьд хоамаш а арадаьлар. ВIашагIкхийттача Штаташ из сахьате тIема кийчаь дIаьттадир 6-гIа Средиземноморски флот.

Цу юкъа тIоа сагача санна сиха дегIаухар событеш. Хунто хоадамбоалаш долча гIулакхашна жоп деллар хитеха. Эскара дукхагIа долча доакъошна король хьалаца тигaнзар. ШоалагIча дийнахьа доала хIама чакхдаьлар. Митежа кулгалхой 3-ча пехотни корпуса командир а 20-ча танкови дивизе штаба начальник а цун командири а лийцар. Король ший самолетаца ший доал а тIехьа веда Итале вахар.

Грецерча контрпереворота аьттув баланзар. Цхьабакъда, из дов йичча бесса хьадале и, тIема хунта политически гIулакхашта хийрабаккхинга кхы а дукхагIа чIоагIделар.

«АРМЕЛА ПЛАН»ТIАЗЦ НАТО СОВЕТО

«НАТО хIанзарча хьалашка торъяра план» олаш йола «Армела план» тIаэцарна 12-ча декабре чакхъялар НАТО совета аргIанара сесси. Массала а санна, совета сесси хилале хьалхагIа хилар «керда стратегически концепци» — итт шу совгIа ха хьалхагIа денз йолаш хьайнагIача «чIоагIа бекхам бара стратегела» эргаш йола «гоазача жопа» стратеги. Цунна духьадека кхача мехкий кетайхоало ю ядора Атлантически блока «обобщенни стратегена юкъе оалантгра хунцачаш» хиларах.

Сенхьа хинна а маIан малагIа долаш а да уж хунцанаш?

Атлантически запраналашта гагагIа йолча хана гулъелар НАТО Совет. Сесси хилале кIезагIа хьалхагIа хилла вIаштIехьдаьлар НАТО ший члена — Грецеи Туркеи юкъе тIом хьалбаре кхерам болаш хинна кипрски доп дужале. Тоьал йоккхача дакъе НАТО-та гIоллара тIема дехараш бахьан долаш английски стерлингий фунта девальвацеи дар башка еш членашка сарцагIйоакхаш гурган тохар дар. Цхьабакъда, уж британски гIулакхаш дац НАТО вашингтонски дьахна керттера йоалла ен харан. Европейски мехкаш Вашингтона агрессивни планашта карадерзалара вIашагIъелла Атлантически блок Советски Союза «агрессиехи аз яхаш долча хьалитаж тIа латтаж ю». ХIана, цу фьагех цхьанаха а на тешачу дала, тIа-тIа далагIа хуе атлантически соьзнинкаш американски гIудалкхал бежа лоаттабе. НАТО тIема организацена юкъера дIаьаьннай Франци. ВIашагIкхийттача Штатата раьза боацаш шекбаьнней ба блока вол членаш а.

НАТО совета хIанзарча сессига хьалхашка лаьтта декхар. «Гардиан» яхача ингалийски газето яздечах, «20-ча шерашка НАТО ашалса бакъдар» дар. Ассошиэйтед Пресса корреспондента «дипломатерен тарвала гIертарен даькъера хила упражнени» а аьлар сессерча дискуссех. «США паччахьалкхен секретарь Раски совоз йохара новкъарле е безах йола кхыбараш, — аздора цу корреспондента, — шоай тарлуш мел хила де хьожаргба ахы а цхьазола мехкаш шийна тIехьадаха могаргдоаш йола де Голль цIенпенна юкъера дIадалара новкъарле яр духьа».

Цу хьанча упражненей результат а хинна дIаьттар «Армела план» а НАТО эхаш хилар цу компромиссни документа тIа бакъду цу тIема блока дунен халкъашта юкъера кхоакаш дIаьабара доккха новкъостал де тарлу яьни. КIеннта эрнгац цу тIа «Малхаре боаке» хиларах, керттера проблемеш къоастаярга йола йикъ лахарех. Цунна цхьана «Армела план» тIа а НАТО эггара хьалхарча аргIа ра декхар «агресси юхатохара» тIема ина хьаллоаттабелга да яхаш йола дунит.

ХIана, оборона министрий ренешшкара гуш мадарра, йоаца «агрессе» эниа болча Бекханца» а па тохаш, «гоалчa йолща» юхатоха балам болаш бола а, гIудалла керта цунца хувIалуш бац. Цунна а европейски мехкаш шоай тIема планашта карадерзадара торонаш шоашка йита гIерт ВIашагIкхийтта Штаташ.

Америка политикана метеш я оборона министрий цхьаькха решени а — НАТО цхьаделча мехкий тIема кемаех латтаги американски адмирала Холиса мукъагIа хургдолаш дола «массазарен лаккхамобильни» тIемафорда яхаш Атлантике вIашагIлоахкаба хьакъехьа. ВIашагIтеха эскадра дукхача оагIорахьара ядерни низий планаца «юкъа цхьаькха хIама долаш яц» яхаш атлантически кулгалхой къарлой а. Мадарра аьлча, «ВIашагIъяйпача командаштеи» «вIашагIтехача командацеи» юкъе сел йоккха юкъ а яллац, хIаьта чаччахана а цкъа ядерни гера тIалатта ас-жиннаш цу эскадрена юкъе йоагIарг ничай аьнна тешаж хила йиш йолаш дац.

(Инстадаккхар 4-ча оагIо тIа).

КЪОНАБАРИЙ ОАЗАШ

Укх бетта 20—21-ча денош дӀахьош болх беш хилла Нохч-ГӀалгӀай писателий союза правлене вӀашагӀъелла къонача писателий республикански семинар-совещани. Цига дувцаргда вай республика къона прозаикий а поэтий а кхолламах, уж мишта творчески дегӀабоагӀа, белгалдахаргда цар аьшча произведенешца кхоачамбоацараш. «ХӀанзарча ханара дехкар» яхача темах гӀалгӀай меттала доклад ергья писатела Ведзижев Ахьмада, нохчий меттала Музаев Нурдина.

Къонача писателашта хьалхашка къамаьлаш дергда вай республика поэташа, прозаикаша.

Юсап ЧАХКИЕВ.

СИЙРДА МАЛХ

Укх дунеина нирда замо,
Нийсхам замо Ӏа йийллар.
Адамашта сийрда кӀерам
Эггара хьаиха Ӏа сагар.
Малхбоалехьа, малхбузехьа
ДӀакхьачай хье зӀанараш.
Массанахьа хьона тӀехьа
ДоагӀарда-кха адамаш.

Картамукъаш йийкха гӀебаш
Паркхе тодаш, лехадаш,
Да цергӀатех хьийга каикъаш
Нолаш «дый» лаихабаш.

Со тешаш ва сай догаха
Революце сийрда малх
Вай мехке мо массанахьа
Кхоана хьоиаргхиларах!

Хадишат УЖАХОВА.

КАВКАЗА ЛОАМАШ

Берттайна дезал тарбаш,
Бенешкаш тахо бенаш,
Латт ше, Кавказа лоамаш,
Шоай меттара ца довлаш.

Шун хозлонца дог гӀеэлуваь,
Бера хи лаш дагахуваь,
Набараз а шун сибот
Каст-каста дукхаллъуотт.

Шераш чӀоагӀа сихо уд,
Са юхьа тӀа каршаш дут.
Ше массаза хьона латт,
Цудукъ со со шуца латт.

Хьон со шута безам,
ЦӀаиха йовргьац шун хозам,
Оаш са бӀаргаш хаза хьаст,
Дог чура цӀий сихагӀ кхоот.

Лида ЦЕЧОЕВА.

ТХОГАХЬА БӀАЬСТИ ЕРА

Баьццара фертан аӀа-са
тайса.
Маьлха аӀанарша дуие
хьаст.
Товтоле доагӀа увааш масса,
БӀена гонахь аӀагарг кхост.

Тамашийна басарашца
къоарзаьв.
Маьлха бола аре юлл,
БӀаьсти, Ӏа га Даьхе къосъаьй,
БӀаьсти, са са хьога улл.

КӀай, баьццара шифонаш
тезна,
Нускал санна, гаьнаш латт.
Цу укъ зайнича михагӀ
къаькка
БӀаргаш цар Ӏолеха лаьтта.

Масса гайнара илешца пекаш
Дувхарца товбенийа хьай
моза.
Тхогахь ера бӀаьсти лепаш
Похаьй цо со. туваьлай.

Ӏалихан КОСТОЕВ.

«ГӀАТТА ХЬО, СА СТИХ!»

(ПЛИЕВ МАХЬМАД-САӀИДА СТИХОТВОРЕНЕШ)

Плиев Махьмад-СаӀида художественни йоазонаш тоъал довзаш да. Каст-каста кепаетт къонача йоазонхочун произведенеш — стихаш, поэмаш, дувцараш «Лоамая Ӏуйре» альманаха, «Сердало» газета оагӀонаш тӀа кхайкаш уж радио, телевиденега гӀолла. ХӀаьта 1966 шера Нохч-ГӀалгӀай книжни издательстве арадаьккхад цун «Матрос» аьнна цӀи а йолаш берий дувцарий аӀамнга книжка. 1968 шера арадаккха кийчлеш да цун шоллагӀа книжка а — стихай сборник.

Шийа поэтическа программа кхайкаш яздьча «ГӀатта хьо, са стих!» яхача стихотворене тӀа, мехка гӀоллатӀа-юха а додаш, шийа халкъа фу эш хьожаш делача оалхазарца нийсду Плиев Махьмад-СаӀида шийа илли. Халкъа хьашташ, замано дӀалехар кхоачашде деккарийла ву ше поэта, хӀана аьлча цун оаз —

Са лоамел дух дувлаш доагӀа
Из къьега шоада ше санна,
Къонача дег тӀар хьайоагӀа,
Са замаи бека мерз хиина.

Алхха хозача стихашца хьакхелла иллеш аларах далац поэта декхар. Даим халкъаца ваха, цун дагар хила карагӀдадар да поэта керттерча даькъе эцаш дар. Шийа даьхе, шийа халкъ бахьан дунеи чухь вахар а, къувсар а, адамий ираз, гӀайгӀа-бала кхайкабар, маха юкъе дехкагӀдар-хозагӀдар доаржадар, шийа дежарий, шийа йижарий хьаштаи бахьан вахар — цу дерригнех а латт поэта декхараш, хӀанта уж массе а, цаӀ хьакмастадах, вож юхататта йиш йоацаш, вӀаши дувзаденна, вӀаши кхотаденна а да.

Ништа кхетаду Плиев Махьмад-СаӀида (цун стихай къайлагӀарча маӀинга хиллача) шийа поэтически декхараш. Адамий ираз бахьан вала а, ваха а кийча вола саг ва къонача поэта кхоллама лирически турпал. Цу даькъе чӀоагӀа хьокхаме хет сона «Са кӀайвалар» яха стихотворени:

Са кӀайвалар, хьа кӀайвалар,
«Ноакъост», вӀаши тарф дац.
Даьтта хица цхьан кхеккарах
ВӀашагӀъийна моттиг яц.
Хьо кӀайвенна сутарваьнна
Даим юстар хьежандаь,
Мена бӀаргаш чоал а даьнна,
Яккха хӀамаг лехандаь.
Со кӀайвенна бахар кхоллеш
НийсархоШна воагандаь,
Замаи хана хьалла волаш.

КӀаьа ва луш се улаиаь...
Вай вахар чуть хозала бӀаргдайча гӀадвоза поэт. ХӀаьта ийрчадар инйстелла, нох цатоам а хул дуна. Иштта, чӀоагӀа хоза хет поэта кхоанена дог гийша серданонта кхача лерхӀаш, тахан дешаш йола лоаман йоӀ бӀаргаейча. ХӀаьта ше санна, вай а гӀаддахар лоаш, шийна йоаг чох, вайна хьалхашка кестаду цо шийна бӀаргадейна хоза сурт:

Уж бӀаьха кӀажарш
Цу малхо леодеш,
Доагача бӀаргаша
Хийла да хьегавеш,
Чиллана дувхарца
Теник мо хозъенна
Дешаш я лоаман йоӀ,
Кхоаненах бӀубенна.

(«Хьажил, из мишта йоза!»).

Хоаь дола бесса поэтически жанрашта юкъе хозалета ларрхӀац философски лирика эггара халагӀ-чарех. Плиев Махьмад-СаӀида а яздьу шии тайпара, кьыча поэкий стихашта гӀулае йиш йоаца, философски стихаш. Уж тайпа йола цун стихаш цкъоза, аайнаьха къовлол доц санна, лоацеи кӀоаргеи хул. Царех цаӀ йоалаергье кий укхаза:

Даьсса бӀар Ӏа ловзадарих
ТӀум чуӀайна диза моттиг йий?
Е из нь чу кхехкидарах
Даьтта тӀедам цунах
къастаргбий?

Иштта мара корта боанчох
ТӀехье хургьар дахина моттиг яц.
Михах етта йоаца вордах
Муша гали цӀакхха дузаргдац.

Шийна хоаенна ваххаза маӀан маьлга дӀакхайкхазарьа оагӀа, шийна нох моттар дӀаоль а, цун мах бе а гӀерт поэт. ХӀаьта ала деза, ше лерхӀар дикка карагӀ а доал поэта.

Цхьабакъда, эггара дикагӀа ка хьийай Плиев Махьмад-СаӀида гражданский лостам бола стихаш яхье. Цу тайпара йола стихаш кӀоаргагӀа маӀан долаш я, шаьрагӀа ехалуш я я поэта. 1965 шера «Лоамая Ӏуйре» альманаха 2-ча номера тӀа арзаьлар Махьмад-СаӀида шии стихотворени «Са къам», «ГӀовтта, адамаш!». Фашисташа адамашка кхачийта Ӏазап дагадохийтам. цӀи хана тӀом хьеберашта дукхал чӀоагӀа доцц оалаш яздьай «ГӀовтта, адамаш!» яха стихотворени:

Фашизмо дьар тойта йиш хилча,
Кур чассал цкам гӀоттаргдар,
Кагий бийраш къамаргех хьерчаш
Нохнешта дегӀал гӀаргдар.
Когаш-кунгаш шоай дай тӀабехам,
Кхуисалуш даьтта укхаргдар,
БӀаргий синош, шоай бӀаргаш
лехаш,
Дуне готденна хьувзаргдар.

Стихотворени-м цкъаза поэта шийна болча тоама я язъю. Цхьабакъда «ГӀовтта, адамаш!» яхар санна йоза стихотворени язъе йиш яц хезахета, шийна болча тоама-санаьертама. Хьаштдале, кхы а чӀоагӀагӀа ала йиш я цу стихаех «Ше фордг хиллал фашисташа мохказа цӀаьдеррига а шийа пхьнашкара хьаухаш санна, дегӀ лазаш да хилча: «кӀай форд» хиллал адамий бӀаргех Ӏоиха хий, деррига а шийа бӀаргашкара Ӏоихача санна, дог делкаш да хилча, вахургъяцар уж тайпа стихаш.

Плиев Махьмад-СаӀида йоазонех гаьна дукха дуне йиш яр. ХӀана аьлча цу поэта ше а гӀагӀертта уйла ю вахара, дунен лоаттамах, адамий гӀулаккхех, цар хетамий, хӀаьта шийа хетардар, шийца цхьана вайга а уйла ейтаи, вайка хьадувка а хоа цунна.

Цхьабакъда, вай къамаьл дизза хургдацар, нагахьа санна Плиев Махьмад-СаӀида кхоллама чухь сайна гучаьнна цхьа-цхьола айпаш а вай белгал ца дича. Иштта, поэта стих цкъаза чуллоацам кӀеанга болаши поэтически гоналга диллака йишха маьхе йоацаши хул. Масала, «Из боаргбоала малх ба» яхеи «Цудукъа хестаю аз партий» яхеи стихотворенеш плакатта тӀа язъьча ходунгай хьисаде, газета гӀазъехамашта тарра а хийкха я. ЛоархӀамерча темашта — парте теманеи В. И. Ленина образаи хетаяь уж яле а, художественни маӀан миска да цар. Дукхача поэташа дукхаза йийца йола уж сийлахь лакха темаш кхайкхае керда, хова образеш, шийа дешаш корадьцаи поэта. «Из боаргбоала малх ба» яхача стихотворене тӀа цӀаьххха гуча-м бех, бешха маьхе еза а, керда образ (Ленин — «Нийсхоа зӀоагӀа»), баькъза каьча стихотворенешка а из образ массехьаьаза йоаланрах, дуж мах а бех. Иштта, «Айзе делаш!» яхача стихотворене тӀа «Нийсхоа зӀоагӀа»—«Революцен ала» ба, хӀаьта «Даьхе» яхача стихотворене тӀа «Нийсхоа зӀоагӀа» — даьхе я.

«Шира зама» яхача стихотворенегӀара «Халкъо кӀант салоӀ» яха мугӀ кхеталуш баи.

Цул совгӀа, Плиев Махьмад-СаӀида цхьайолла стихотворенешта юкъе дешаш грамматически харцахьа вӀашагӀтеха моттагаш а нийслу. Иштта, «Наьнага» яхача стихотворена тӀа «Хало Ӏа тайна» аьнна, «Ӏа лиэна халол» ала деза; «ГӀатта хьо, са стих», яхача дикача стихотворене тӀа «Ма ераа хьо мух бийрзачахь» аьнна, нийсса, гӀалгӀай меттала доагӀача бесса ала деза харцахьа, дукхьал ритм тоаэр дукхьа «Ма ераа бийрзачахь хьо мух» аьнна.

Уж гӀалаташ мелла лоархӀаме даде а, тоаде йиш йоацачарех дац. Уж из хилийта йиш я, поэта шийа стихаш тӀа теркамегӀа болх бойи. Цун дикагӀйолча стихаша из хьа а тьехкал.

Махьмад-СаӀид ПЛИЕВ.

ЯХАРГДАЦ ЮРТО

Аз тахан лаьтта тӀехкта хьаа
Зукъаргдац сухо бернате
кхаш.
Белар ер духьал шийа сийдь
хьаьй.
Яхаргдац юрто сох йолаи
беш.

Аз хӀара тӀа лоаз бӀаргаца
йисте,
Тарзаца зае ертайс хот.
Со цӀакхха кхестац бердашта
йисте,
Чувожар кхераш тувсалаш
зог.

Е маьлхах дешаш тӀаш со
Ӏийнсе.
Михаса новийт аз къона бос.
Сай ваьгъа дар гӀерт
йиланшна лийнча.
Кхайкича Даьхе сов масса
вос.

Хоа сона салхан сай неза
зааихаш
Мах духна чийхаз къонахий
цӀий.
Пар цӀешь бихаэь нивь
кийча боакхаш
Со тахан ваха, шийа са мах
бий?

Эгаший хьахгай со йеаьс
выьта.

Ларз йохош кхай боазонах
шийа.
Чам болча сонай беш йоал
вай хаача.
Вай мехкал хоагӀ мехк
лаьтта бий!

Сай мӀо аз лийрхӀах манбела
Даьхе.
Барттайна хевал — вай
зевкха лаьтть!
Бийм бий са тӀаьккха се
хьалха ваха?
Со парех хазе са вахар заиь.

Аз тахан лаьтта тӀехкта хьаа
Дукъаргдац сухо бернате
кхаш.
Белар ер духьал шийа
сина ваьхаь.
Яхаргдац юрто сох йолаи беш.

Хьасан БАЛАЕВ

ГӀАЛГӀАЙ ЙОӀАГА

Нагахь са догога Ӏа хаттар
дича:
Сатем хӀана байнаб хьо?
Нагахь са догога Ӏа хаттар
дича:
Сая гӀийла хӀана дак хьо?

Жоп дургдар цо хьога:
Ва хьо дукха езаш, гӀалгӀай йоӀ!
Де йоаиъостам дац цунна сога
Хьо цаӀ йоацачун, гӀалгӀай
йоӀ.

Шоадан дахара тара лоста
Хьа хаза ваз хезача.
Хьацар безам дагабахь
Уйлаш, уйлаш вш во ва.

ХӀана йоре хьо сона бӀаьрга
Санна чӀоагӀа дега хозлуш?
Сан ва хьонаш Ӏа аларга:
Ма хиланзаь сагатдуш

Сайре йоагӀа, Ӏуйре йоагӀа
Вахоа сона цкъаьа да.
Нагахь сега одда йоагӀа
Ӏа мел ахар хьона да.

Безо дургба бӀейха безам,
Дургаш деза дикхха дег.
Дургба эша мелагӀа тешам,
Хьох са чӀоагӀа хьаг.

Лейла ГАМБОТОВА.

НАЬНАЦАРА БЕЗАМ

ЙоӀа ва хьона маргӀа хьийша.
Мел мӀаргъа сона хьо.
ХӀама укх сахьта хьо юкъ мера,
Геннахьа цхьа хӀама суга
дий.

Дукха ха ма хьо кунг бе даьна.
Хьона аналаш Ӏемаддаш сай
хьаин.
Ӏеманургдий сона хьаенча.
яхаш,
ГӀайгӀенца хьо сога йийла.

Халахет дега, хьа вехаш цо
хиина.
Тахан тха дак сонна хеза.
Юхайбаларгьар аз хьа къонал-
мана,
Юхайцилла сайна могаре.
Фу хурга дега ихачергӀа,
Бечача ниа бийча хьо кунгал.
Хургда аьча а товзаргьаш со
ДукхагӀа дахаш хӀама, хьо

Хьога тӀа гӀелла куиг хьанхош.
Со гӀерт хебаненна мугӀоарг
нийсаг
ГӀерт шаргача хьо дог чу
хьоиниш
Ӏа мел лайна гӀайгӀа зо,
Ассра кӀайдаль кхаз санна,
Хьо хьажо тӀа уда кӀай кӀезиг.
Аз къоналла гаьна йоаихаргьа
хьо
Хьаьда, нана, сога хьай куиг.

Киева централь магистраль — Крещатик.

Ю. Мосеижникова сурт.
ТАСС фотохроника.

ЭЛЬДАРОВО. 60 ДИ

КЪОВСАМ БОЛАБУ ГОРЯОГАЗОСПАСАТЕЛАША

ХӀанз болх бе аргӀа ккаьчай Социалистически Къаьстама Турпала Иван Денисович Олейникова кулгалдеча горногазоспасателий коллективага.

6-ча декабре малхбоалехьара мук дьехар. Бовккача мехкаьтта кӀежо юстара теттар селхан а тӀехьа турбореактивни установкаш тӀалаьтта моттигаш. Цо кахкаелийтаиар ваьха. Ала баьнча цӀера бӀоагӀа бацар. Цхьабакъда, хкерами бехктокками тӀатӀа боккагӀа хилар: юха а цӀаьхха дага а доаш цӀа йовлий а шича хов. Ӏалаьмате хилача хьалашка мегаргйоацаш мел йола арматура дӀа а яьхха кердайр оттае езар.

ГӀулакха тӀабийгвар инженераш Корниленко Михаили Яковлев Владимири. Дукха низаш хьинари яйшар говнаш хьадастара. Массехказа арабийлар уж урагӀъухача мехкдаьттаиси газаи юкъера, салоӀар, юха а татаца мехкдаьтта урагӀъухача скважинаиа юхе дӀатӀаухар. Турбий говнаш хьакъоастадир, тракторашца лаьттагӀара хьал а даьха, майдан тӀара дӀахо тоххадир уж. ХӀаьта шоай моттиге уж дӀаотталеи задвижкаш чӀоагӀъен кхы вӀаштӀехьа а ца даьнча, иштта дисар: сов ниа болаш яр кӀеж.

ТӀаккха колонни шланцах аьшка заталаш хьал а даьха. дӀаиккха — йоаже таьрхӀар пайдана йоацача аьнна оборудовани, вӀашагӀъелла кантажа устройство кук мотте дӀа а оттаергйолаш.

— ДӀадолале, кӀантий,— команда елар И. Д. Олейникова.

Скважиниа гаргаболабелар горногазоспасательни часта штаба инженераш Чаплыгин Михаили Горшенев Дмитрийи. Дукха ха вӀалехьа цар когаметта дӀаеттар Арутюнаш Левн Вакулин Анатолийи. Ши сахьат ка йоалла юкъа, кӀара 10—15 минут массаза йоал, шишша хуаца а луш. ши загал хьалбаьккхар юхебиса хиинаца ялхиех. ДӀадоладаьь гӀулакх дӀадаьхьашкха аьттув белацар.

ШолагӀча дийнахьа цахаддаш ӀотӀадалхача мехкдаьттана кӀал биъ загал хьалбоаккхаш цхи сахьат гаргга ха яйра. ХӀаьта юхебиса цаӀ хьалбоаккхаш дӀаиккар цхьа сахьати шовзткъа минути ха: хир телхадар, температура сов лакха хиларах метала кхеттадар. ХӀаьта а, аьттув боалучеи кхерамечеи хьал тӀа шоаш хиинаболлашехьа а, бӀлийна баьнна загал дӀабаьккхар.

Цул тӀехьагӀа аьшка мушашца ода аьнна кулгашта лелаеча лебедкашта дӀатӀайнхьар арматура, мехкдаьтта кӀежо из хьаккхийтаргйоацаш цунах хьаштдоашар хургдоацаш бола болх бар дукха. Цул тӀехьагӀа лаьтта Ӏоехкар ардикхаш. Роликах чахх а баьккха муш тессар оборудоване лаккхоча даьхьа. ХьагӀаьттар эггара саготагӀа йола минуташ. Шоай коллегаш а санна къаьстта шоай тайпара Ӏавьжа костюмаш тӀаюхаш хьаоала Корниленко Михаилех Чаплыгин Михаилех мушаш дӀасоагӀ а даь, сибаьшхьальхар. Кулга оамалагӀа тракторашта команда елар Иван Денисовича Олейникова: «ДӀалалла» Муш залар. тӀаккха кӀал Ӏосхи лаьча апаикхаш тӀа Ӏоежар арматура. Скважина чура аийсса урагӀйоалаелар кӀеж.

Юкъе шӀарда Ӏоусалаш болата каптаж а йолаш йола подъемни кран скважинина гаргагӀертар. Скважина гонахьа мел йола хӀама бокъонна вӀаштӀехьа зий хьежар, кхестабена белга тӀа къилагӀе а дӀаоттазнео загалаш. Массава а нийсвенна латтар. Белгтала хоаь денадар ди — йийкха йолаш. дӀайха. Халахета я. кхестаста шийа лостам хуцаш хьийхача михо дӀа-ила лесталеш дергагӀо ӀотӀаьиийлача мехкаьтта гобаьккха йоккха моттиг йошаьяр. хӀаьта бӀехъаьнчен газ йолчен зоне болх бе йиш йолаш яц. Иштта дийра ди. Скважина юхеза йолла хӀама нхерам тӀабола...

...лабелар. Водителя Пархоменко Михаила. КП-25 яха кран лоьалуш йита скважинана юхе дӀа а оттаяь, двигатель цу сахьате дӀайоайир. Пожарнеша цӀаккха а ца социйташ хий деттар цунна. Ткъаь бӀоагӀа чура хий тӀадоладелар крана роликаштен газамехкдаьтта кӀежан. уж цел я еш.

Эттара бехктокхамегӀен кхерамегӀеи бола болх бе йолаелар бригада — гуччахьа етта кӀеж соцаара. Крановщика шорттига—цхьаша сантиметр йохийташ ӀочуйохиИтар герметизаци еш йола кхо тоаи еза устройство. ТӀагӀолла дӀабода муш дӀаувзача къаьстта кийчъьча роликий а кулгацца лелаеча цхьа лебедка а новкъосталца каптаж тӀаувза болабелар. Колонни фланцана из гаргакхаьчача хаьа вӀашагӀийнача газеи мехкдаьттаи кера паркхаш дӀадаьржар массе оагӀорахьа. Цу юхе лаьтта нах тӀехьашкаха юха лийлхар. Лебедкай бердаша яхы а массехк го баьккхачул тӀехьагӀа ялх гов долаш йола каптаж яха а яха фланцана «ӀотӀахайра». Превентера цу гӀолла «урагӀдоладелар мехкдаьтта. Елакъажар даьлар мехкдаьтта тӀамийхка Ӏаьржъяьча юхьмараш тӀа. Тамаш а яц, мел къахьийгад цар скважина тӀехенах «тоссабаьла» гӀерташ.

Колонна йолчахьа ӀокӀалваьлар массехк саг, царна юкъе М. Чаплыгин, Д. Горшенев, Л. Арутюнянц, А. Вакулин. Цига гонга гӀолла доагӀаш мехкдаьтте, цахаддаш тӀадалхаш искусственни догӀа, цӀаккха а ца соцаш дерга хӀана боаттӀабе санна чӀоагӀа тата да. Юххера а дӀоагӀаца дӀатӀахьоваль хьаьр тӀехьара фент. Каптирующи устройство чӀоагӀа «агӀар» фланца тӀа. Эттара халагӀа бола, геттара човлхане болх цхьан сахьатан ах сахьатан баьккхар. Из дар бокъонца долж денал.

Массехк минута кердача фега садаьккха аьнна Иван Денисович Олейников мехкдаьтта догӀанна кӀалхара хьааравьннача хана дег тӀара даькъала вийцар из толамца, скважина юхе мел хиннача барташ даьхар цунна.

Мехкдаьтта кӀоага чу дӀачуухаргдолаш сарале турбай кхо гов хеттар каптажах.

Бийсанна прожектора сердалонгӀа, мехкдаьтта доахача Эльдаровски участка начальника Е. Данильца кулгалца, вож кхо гов трапной установкана тӀадолхача наькъек дӀахотта болабелар «Грознефта» промысловикаш. Патрубкаш кийчъе, угольникаш оттае йийзар. ХӀаьта когашта кӀал латтар Ӏоиха мехкдаьтта, котта. Бийсанна шийттанел тӀехьагӀа сахьат доллаш долла хӀама дань даьлар — 10-гӀа декабрь. Дохк доалла, белаие йоиша Ӏуйре. Цхьабакъда, горногазоспасателаш хӀанзале а дукхьалъотта кийчбенна латт. БархӀ дюйм йола оза задвижка фу хьала тӀа я кьежар. Кранаца скважинина йистте дӀатӀайнхьар из. ДӀаболабелар тӀехьара тӀом. Мора бесара йӀайха ковчал юкьмараш тӀа етталора, хӀаьта наха из теркаьцар, превентера загалашта тӀанийсйора фланец. Атта дацар из долле хӀама де. Цхьабакъда, тӀеххьара дукьале ашайир. Фенташ гӀачӀоагӀйир. Задвижка штурвал яхестае болабелар. КӀеж дӀа-тӀа лаьгӀлуш йоагӀар, юххера а сецар. Тата доакар. Цул тӀехьагӀа сатийнача хьалашке тӀерча фланцие тӀа оттабир ши дюйм йола задвижка йоалла кхестабу берза.

* * *

КӀеж соцаьй. Мейрачар бе къайлар Ӏалама низ. ВӀалла дукха ца а йолаш вулкана кратера юхе санна унаере ала урагӀъехача а хӀаьта цул тӀехьагӀа боккха низаца лаьтта кӀалхара мехкдаьттеи гази алакхийсача а моттиге хӀана сатем эттар. Мехкдаьтта ниа бола тоатол «Горскнефта» промысловикаша кхаь дени кхаь буси хьалъьча трапной установке чулостадир турбай кхаь гоька нугӀолла. Скважина тӀа урагӀъахар болата арматура. Манометра тӀара давлени — 140 атмосфер. ХӀаьта газ бер чу гӀолла дӀа цу кийжйтар а цунга ла дӀатар а дукха цунах ала бакхар. ТӀехьагӀа пайда лоаргба гаьна.

ЯхайтталагӀча дийнахьа коттабаьккхар кхиесара боаца цӀера бӀоагӀарахьа гучахьа мехкдаьтте йийтта кӀежаиш лаьтта тӀехь. ШоаӀ са ца кхашош болх беш хилла керда кӀажаргӀа участкашка хинимаьа коммунистийи комсомолхоий.

Совдар на лучаш ала йиш йолаш да, Эльдарово массане а цхьатарча турпала тайтар аьхка Котбийлар лелеш лолов цӀий кайпер нах.

Сийи хоастаьи хилба шоана, советски турпалаш!

Г. ЕРШОВ.

(«Грозненский рабочий» газета тӀара).

Дуне цхьан кIиргаIа

(Йистедоалар. Доалур 3-ча агӀо тӀа).

НАТО совета сесси решенеша хьахьокх ВӀашагӀкхийтта Штаташ дӀадо а шийа союзникашта кхераме агрессивни политика качйолла гӀертаи хилар.

ЙЕМЕНЕРА ХЬАЛ

Укх тӀеххьарча кӀиргашка Йеменера хьал дикка кхохваденнад. Империалисташи парца айяха дувзаденна йола моттигера реакционни низаш кхы цӀаьхха а гӀертар республикански строй хӀана техеи монархистий Йемена столица — гӀорд Сана хьалтедаига Ӏалашдах. Египетски бӀухаш Йеменера арадахарах шоаш лерхӀар кхоачашдаи лайза эш загв хьамдела республика мостаргӀий.

Йеменски антиимпериалистически низаш чӀоагӀдара из ха хержар из... дувзаденна дар юкхьаша 9-ча декабре гулъе лаьрхӀа хиннача ӀарбиИ паччахьалкхенашта керте даттарий совещанена а. Цу совещане кхыча проблемашца цхьана дувца дезаш дар Йеменски доц а. Республика мостагӀашта лерхӀар совещани дӀайоллалалехьа тоаддамболлий йола толамеш даха а шоай позицеш чӀоагӀъе а.

Монархисташтех гӀайттача племенаштех новкъостала яхийтар европейски наемникий отрядаш. Сана яхача столицана юхе болабелар тӀом. Пайттача племенаша хоалдир Шера форд дӀаона. Хоздиза хьача поцаше а кхайача кхьча районашна а Сана мехабоалйтам бола накъкаш. Мятежникий пхьоашАйолча гунаяй, аьттув беьлар горда шийа чуха йоала. тӀакха зуи столица удалашна латтар.

Цхьабакъда, хӀаши а хӀана хилхазар империализмои реакцеи хьийгача кьих. Пар карт цийра, Республикански бӀунаша, халла ополчене отрадаша хьал а лоацаш, чӀоаггӀа хӀама техар монархисташта.

Каирски газеташа, республиканска герашацача нийй толамех шоаш дувцаш, белгалдоадар Йемене бунт хьовелга ялаих оттадь а США централни разведывательни управлене финансировани еш а хиина хилар.

Йеменски республика кулгалдеча деятелаша шоаш къамьлаш деча моттигашка белгалдоах республиканска строй йохергйоацаш а мехкарча деррига халкъо хьалашоана...

Г. ШИШКИН,
С. ИВАНОВ,
А. СТУПАК.
(ТАСС).

Спортивни хоамаш

«Труд» ДСО республикански чемпионат йистелла шиа тур мара йисаш.

Спорта мастера В. Дорошкевича хаьал хьалха 12 парти ловзаь 9,5 очко яьккхай. Цунна тӀехьакхе мегардолаш цхьаккха ваи укх чемпионате. ХӀанз чемпионате шоллагӀа моттиг яккхара къовсам доттабеш ба яхье дакъа лоацараш. ЦхьайттагӀа тур чаккхьянначул тӀехьагӀа 6,5 очко йолаш ба спорта мастерала кандидат А. Хаити цхьоалагӀа развад йола Г. Караидиева.

Мастерала кандидата А. Хасанова 6 очко я ийс парти ловзаьнчул тӀехьагӀа. ХӀаьта Богдановеи Ройсенеи 5,5 очко я.

* * *

Ши тур ловзаь чаккхьяннай вай республика полуфинале а. Цига дакъа лоцаш ва ниа болашагӀа волла 24 цхьоалагӀа развад йола спортсмен. ХӀанзале шеошта очко яьккхай А. Мальсагова, Н. Шахарбиева, В. Жук-Триполитова.

Н. ВЛАДИМИРОВ.

ХАОТТАМ

Тахан ахьайолча ханашка лоадам боацаш догӀаш а делкаш, морхаш хургьа. Малхбузехьара дӀолла тӀевр дӀахьаш, аьннаьча хьалаьгӀа, тӀакха гӀехьаьа лух хьекхаргба, температура республике гӀолла 0 градусагара 3 градус йоаьзаш хоаьаш. ХӀаьта Грозне 0 градусагара 2 градус йовааьа хургьа.

20-ча 21-чоа декабре республикаш, юкъ-юкъе тӀера а хоалш, морхаш хургьа, ахьайолча ханашка догӀа а дӀолла а гӀухаьа, цхьанахьаьа йоли хургья, малхбузехьар цкъаза дӀолла тӀевр хьаьа. Бийсанна температура 4—3 градус шелаша а йолаш, дейнахьа 3 градус йовхаьш — 1 градус шелаша а хургьа.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Ладувгӏа, хьажа

РАДИО
19 декабре, 1967 шу. Шинара.

9.35 — Концерт. Грозный хилла. 4.45 — «Вахара къовсаме» яха передача. 16.00 — Къона тӀехьа (гӀалгӀай меттала). 16.30 — Барттайна дехкар (гӀалгӀай меттала). 17.00 — Нохч-ГӀалгӀай эладаа дасхош. 17.30 — «Прогресса метача» ... радиожурнал.

ТЕЛЕВИДЕНИ
19 декабре, 1967 шу. Шинара.

18.00 — Берашта йола фильм. 18.15 — Телевизионни хроникал. 18.30 — Грозный метта хьехаш. 18.50 — «ГӀалгӀайсте и утташ». Береш тахан (гӀалгӀай меттала). 19.45 — Шоана, къахьегаш (текст песей метталла изданеш). 20.15 — Кинопутеводи. 21.15 — «Сайре».

Кадарской телевизионный клуб (лушай вече угъе). 20.15 — Шаоне, пидамедо. 20.30 — Телевизионни кердайараш. 20.45 — ВЧК 50 шу хьорда «Бипитаиче» цаа тӀа «Оаоаланаш» (художественни фильм).

20 декабре, 1967 шу. Кхаьра.

18.00 — Берашта йола фильм. 18.15 — Телевизионни хроникал. 18.30 — Вай ваиг даьхьа ... литературный. 19.00 — Бийсаланна кеара фильм. 19.25 — Дунен кехархта ... литература хилла йола хьехарш. 19.40 — Киножурнал. 19.50 — Шоана, берашта (Текст гӀалгӀай метталла (программа)). 20.00 — ВЧК 50 шу дахара. «Бетхьара цуа тӀа гӀолла» яха художественни фильм (1-ра серия).

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гӀа этаж).
Телефонаш: редактора—3-44-86; редактора зам.—3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни кхьаара, культурни, промышленностен отделий—3-42-30; юрта бахамен кьсамашца отделий—3-42-30; юрта бахамен письмоша отделий—3-42-38.
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж).
Телефоны: редактора—3-44-86; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря—3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности—3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем—3-42-38.
«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект, 7/84.
Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.
СФ02705. Заказ № 5088.